

SİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE AHLÂKA AYKIRILIK: GENELEV ÖRNEĞİ^(*)

Dr. Öğr. Üyesi **Belin KÖROĞLU ÖLMEZ^(**)**

Öz

Sigorta sözleşmesinin unsurlarından biri olan ve sigortanın konusunu oluşturan menfaat; ekonomik bir değeri olan, para ile ölçülebilen, kanuna ve ahlâka aykırı olmayan geçerli nitelikte olmalıdır. Sigorta sözleşmesinin bir diğer unsuru olan riziko ise taraf iradelerinden bağımsız olarak gerçekleşmesi muhtemelen olan, ancak gerçekleşip gerçekleşmeyeceği veya ne zaman gerçekleşeceği belirli olmayan, gerçekleşmesi halinde zarar doğurma ihtimali olan olaydır. Bir rizikonun sigorta teminatı kapsamında olabilmesi için meşru olması gerekir. Türk Ticaret Kanunu'nun 1404'üncü maddesine göre sigorta ettiren veya sigortalının; kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilinden doğabilecek bir zararının teminat altına alınması mümkün değildir. Genelev işletmesine dâhil olan malvarlığı unsurlarının zarara uğraması, genelevde yürütülen faaliyet neticesinde üçüncü kişilerin hastalık kapması veya başkaca bir bedensel ve maddi zarara uğramaları, genelevde çalışanların hastalık kapması, bir saldırı neticesinde zarara uğramaları veya hayatlarını kaybetmeleri mümkündür. Bu durumda genelev işleten kimselerin; malvarlığı unsurları üzerindeki menfaatleri bakımından mal sigortası, işletmenin faaliyetleri neticesinde sorumluluklarını doğurabilecek olaylar nedeniyle işveren sorumluluk sigortası veya üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası yaptırımları düşünülebilir. Genelevde çalışan seks işçilerinin ise malvarlığı unsurlarının zarara uğraması, genelevde yürütülen faaliyet neticesinde meydana gelen zararlardan sorumluluklarının doğması, hastalık kapması, bir saldırı neticesinde zarara uğramaları veya hayatlarını kaybetmeleri mümkündür. Bu kişiler; malları üzerindeki menfaatte meydana gelebilecek zararları mal sigortası, genelevde yürüttükleri faaliyet neticesinde kendi sorumluluklarını doğuran olaylardan kaynaklanan zararları mesleki sorumluluk sigortası ve hayatlarını ölüm rizikosuna karşı hayat sigortası, vücut bütünlüklerini ve sağlıklarını ise kaza ve hastalık ve sağlık sigortası ile sigorta teminatı altına alabilir. Böyle bir ihtimalde yapılacak olan sigortalarn; TTK'nın 1404'üncü maddesi uyarınca ahlâka aykırı olup olmadığının ve ilgili maddeden hareketle, genelev işleten kimselerin ve genelevde çalışan seks işçilerinin farklı türdeki sigorta sözleşmelerini yapıp yapmayacağıın değerlendirilmesi gereklidir.

Anahtar Kelimeler

Sigorta, Ahlâka Aykırılık, Menfaat, Riziko, Genelev.

IMMORALITY IN INSURANCE CONTRACTS: BROTHEL EXAMPLE

Abstract

Interest, which is one of the elements and also the subject of an insurance contract, shall have an economic value, be measured by money, not be contrary to law and morality. Risk, which is another element of an insurance contract, is a fact that has a possibility to occur beside the will of the parties, but neither its occurrence nor the time of occurrence is clear and as it occurs there is a possibility to cause a damage. A risk in scope of the insurance coverage shall

^(*) Makalenin Dergiye Geliş Tarihi: 31.08.2022 - Makalenin Kabul Edildiği Tarih: 29.11.2022, DOI No: 10.54704/akdhfd.1169324.

Bu çalışma, Akdeniz Üniversitesi'nde 04-06 Temmuz 2022 tarihleri arasında gerçekleştirilen *Uluslararası Akdeniz Hukuk Kongresi*'nde sözlü olarak sunulan ve Sempozyum Kitabı'nda özeti yayınlanan bildirinin genişletilmiş, geliştirilmiş ve makale formuna dönüştürülmüş halidir.

^(**) Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı / Gaziantep-Türkiye. E-posta: belinkorogluolmez@gmail.com, Orcid Id: <https://orcid.org/0000-0002-4071-4484>.

"This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)"

be a legitimate risk. According to the Article 1404 of Turkish Commercial Code, damage of the insurant or insured which is caused by an act contrary to the mandatory rules of law, morality, public order and human rights cannot be covered by insurance. It is possible that the assets of brothel may be damaged, third persons may be infected or suffer a physical or material damage resulted from the activity carried out in brothel, the sex workers in brothels may be infected, suffer a damage as a result of an assault or lose their life. In this case, brothel keepers may insure their interest on the assets of brothel through a property insurance and their liability resulted from the activities of the brothel through an employer's liability insurance or third party liability insurance. On the other hand, the assets of sex workers in brothel may be damaged, their liability may occur as a result of the activities of the brothel, furthermore they may be infected, suffer a damage as a result of an assault or lose their life. These ones may insure their interest on the assets through a property insurance, their liability resulted from the activities in the brothel through a professional liability insurance, their life through a life insurance against the risk of death and their physical integrity and health through a disease and health insurance or an accident insurance. In this case whether the insurance contracts made are moral or immoral according to the Article 1404 of Turkish Commercial Code and thus whether the brothel keepers and sex workers in brothel may conduct such insurance contracts shall be discussed.

Keywords

Insurance, Immorality, Interest, Risk, Brothel.

Extended Abstract

Interest, which is one of the elements of insurance contract, is the subject of the insurance and shall have an economic value, be measured by money, not be contrary to law and morality. Risk is another element of insurance contract and a fact that there is a possibility of occurrence beside the will of the parties, but neither its occurrence or the time of occurrence is clear and as it occurs there is a possibility to cause a damage. A risk in scope of the insurance coverage shall be a legitimate risk since a damage caused by an act contrary to the mandatory rules of law, morality, public order and human rights cannot be covered by insurance according to the Article 1404 of Turkish Commercial Code.

It is possible that the assets of brothel may be damaged, third persons may be infected or suffer a physical or material damage resulted from the activity carried out in brothel, the sex workers in brothels may be infected, suffer a damage as a result of an assault or lose their life. Brothel keepers may insure their interest on the assets of brothel through a property insurance and their liability resulted from the activities of the brothel through an employer's liability insurance or third party liability insurance.

The assets of sex workers in brothel may be damaged, as a result of the activity carried out in brothel the liability of sex workers may arise and sex workers in brothel may be infected, suffer a damage as a result of an assault or lose their life. Sex workers in brothel may insure their interest on the assets through a property insurance, their liability arising from the activities made in the brothel through a professional liability insurance and their life through a life insurance against the risk of death and their physical integrity and health through an accident insurance and a disease and health insurance.

The problem whether the brothel keepers or sex workers in this place may or may not make an insurance contract concentrates on the legitimacy of the insurable interest and risks. This legitimacy problem may be discussed in scope of the immorality of the activity takes place in brothel according to the Article 1404 of Turkish Commercial Code.

Primarily a separation shall be made between the activity in brothels under the control of the state and illegal, in other words, hidden prostitution activity. In case of hidden prostitution, the interest and risk of the keepers and separate/in-house sex workers may be assumed illegitimate. On the other hand, state possess the authority to start a brothel in order to control the prostitution and protect public health. According to the Regulation on the Provisions Subjected to the Prostitutes and Brothels and Fighting against the Venereal Diseases Raised from Prostitution which is made pursuant to the General Public Health Code, to start a brothel is subject to the acceptance of the Commission of Venereal Diseases and Fighting against Prostitution and approval of the highest administrative chief. Sex workers in brothels are considered as insured according to the Article 4/2-e of the Social Insurance Code. The consideration of sex workers as insured depends on the start of the brothel in control of state and the registration of workers as prostitute along with the fulfillment of the conditions mentioned in the Regulation.

The legitimacy of the interest and risk is rather a formal legitimacy. The start and activity of brothels and sex works in these places are under the control of the state and protected by legal regulations. The existence of brothels does not depend on to the insurance contract, in other words, insurance is not an instrument for these activities. The formal legitimacy of the interest of brothels that are already under the approval of state, obliged to pay tax and of sex workers whose work depend on the registration and who are considered as insured in scope of Social Security Code, is also provided. Hereunder the legitimacy consideration due to immorality shall not be made according to the act or interest solely, vice versa the immorality of the insurance as a whole. In the decision of the Court of Cassation General Assembly of Unification of Judgements (date 14.1.1948, number 1943/30 - 1948/2) it is ruled that, the illegality and immorality of a lease contract about an immovable to be used as a brothel and the existence of contract is to achieve an immoral aim shall not be claimed for the brothels that are started by the permission of the government. Therefore, it shall not be possible to say that the ones registered according to the regulations and the brothel keepers whose activity is permitted under the control of state may not make an insurance contract regarding their activity is immoral.

GİRİŞ

Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 1401'inci maddesine göre “sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir”. İlgili tanımdan yola çıkarak yapılan değerlendirme sonucunda sigorta sözleşmesinin unsurları; sigorta bedeli, prim, riziko ve menfaat olarak belirlenebilir. Sigorta sözleşmesinin unsurlarından biri olan menfaat, özel sigorta türleri olan zarar ve can sigortalarında farklı nitelendirmelere tabi tutulmakla birlikte; TTK'nın sigorta sözleşmelerine ilişkin genel hükümleri içerisinde yer alan menfaate dair 1408'inci maddesi tüm sigorta türleri bakımından uygulama alanı bulur. Sigorta sözleşmesinin bir diğer unsuru olan riziko ise gerçekleşmesi muhtemel olmakla birlikte belirsiz olan ve gerçekleşmesi sonucunda sigortalının zararını doğuracak olaydır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1404'üncü maddesinde “Geçerli Olmayan Sigorta” başlığı altında düzenlenen hüküm ile sigorta sözleşmesinin bu iki unsuru için meşruluk kriteri öngörülmüştür. İlgili madde hükmüne göre; “sigorta ettiren veya sigortalının; kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilden doğabilecek bir zararının teminat altına alınması mümkün değildir”. TTK'nın 1404'üncü maddesinde yer alan düzenleme ile aranan meşruiyet kriterinin niteliğinin irdelenmesi gerekir. Söz konusu hükmün geniş yorumlanması halinde, özellikle ahlâka aykırılık kriteri bakımından, birçok özel sigorta sözleşmesi geçersizlik yaptırımı ile karşı karşıya kalır. Nitekim bu örneklerden birini de genelev işleten kişilerin yaptırmak isteyeceği mal ve sorumluluk sigortaları ile genelevlerde çalışan seks işçilerinin yaptırmak isteyeceği mal, sorumluluk ve can sigortaları oluşturur. Zira bu yerlerde yürütülen faaliyetin ahlaka aykırılığı sonucunda, bahsi geçen kişilerin bu faaliyet neticesinde doğabilecek zararlarını sigorta teminatı altına alması mümkün olmaz.

I. SİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE MENFAAT VE RİZİKO

Türk Ticaret Kanunu'nun Sigorta Hukuku başlıklı Altıncı Kitabının ilk maddesi olan 1401'inci maddesi incelendiğinde, zarar sigortaları ve can sigortalarını kapsayan bir tanım yapıldığı görülür. Bu tanıma göre; “sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında, kişinin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratan tehlikenin, rizikonun, meydana gelmesi hâlinde bunu tazmin etmeyi ya da bir veya birkaç kişinin hayat süreleri sebebiyle ya da hayatlarında gerçekleşen bazı olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya diğer edimlerde bulunmayı yükümlendiği sözleşmedir”. İlgili maddenin “ya da” ifadesine kadar olan ilk kısmı zarar sigortalarına; devamındaki kısım ise can sigortalarına ilişkin bir tanım içerir. Tanımdan yola çıkılarak sigorta sözleşmesinin unsurları; sigorta bedeli¹, prim², menfaat ve riziko olarak belirlenebilir.

¹ Sigorta bedeli; sigortacının sorumluluğunun azami sınırını ifade eder; Reşat Atabek, *Sigorta Hukuku*, (İstanbul: Duygu Matbaası, 1950), 8; Rıza Ayhan, Hayrettin Çağlar ve Mehmet Özdamar, *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*, İkinci Baskı, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2019), 255; Ali Bozer, *Sigorta Hukuku*, (Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1965), 177; Mertol Can, *Türk Özel Sigorta Hukuku*, Cilt I, (Ankara: Adalet Yayınevi, 2018), 85; Mustafa Çeker, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku*, 20. Baskı, (Adana: Karahan Kitabevi, 2019), 66; M. Barış Günay, *Sigorta Hukuku*, 3. Baskı, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 158; Rayegan Kender, *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*, 17. Baskı, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2021), 353; Samim Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi: Altıncı Kitap Sigorta Hukuku*, Cilt II, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016), 137; Emine Yazıcıoğlu ve Zehra Şeker Öğüz, *Sigorta Hukuku*, 4. Baskı, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2021), 165. Alman Hukukunda da sigorta bedeli, kural olarak sigortacının sorumluluğunun azami sınırı olarak tanımlanmaktadır; Christian Armbrüster, *Privatversicherungsrecht*, (Tübingen: Mohr Siebeck, 2013), §23, Rn. 1315; Erwin Deutsch ve Thore Iversen, *Versicherungsvertragsrecht*, 7. Auflage, (Karlsruhe: VVW, 2015), §25, Rn. 253; HK-VVG/Marko Brambach, *Versicherungsvertragsgesetz*, §75, Rn. 11; Prölss ve Martin/Armbrüster, *Beck’sche Kurz Kommentare: Versicherungsvertragsgesetz: mit Nebengesetzen, Vermittlerrecht und Allgemeinen Versicherungsbedingungen*. 30. überarbeitete Auflage, Vorbemerkung zu §§74-99, (München: C.H. Beck, 2018), Rn. 14 vd.; Peter Schimikowski, *Versicherungsvertragsrecht*, 6. überarbeitete Auflage, (München: C.H. Beck, 2017), Rn. 308. Zarar sigortalarında kural olarak geçerli olan zenginleşme yasağı ilkesi gereği; sigortacının ödemekle yükümlü olduğu sigorta tazminatı, her zaman sigorta bedeline denk olmayabilir. Meblağ sigortalarında ise zenginleşme yasağı ilkesi geçerli olmadığından; sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesi ile sigortacı, zarar hesabı yapmaksızın sözleşmede öngörülen sigorta bedelini öder. Bu durumda zarar sigortalarında sigorta tazminatı her zaman sigorta bedeline eşit değilken; meblağ sigortalarında sigorta tazminatı aynı zamanda sigorta bedelidir; Bozer, *Sigorta Hukuku*, 105-106; Tamer Bozkurt, *Sigorta Hukuku*, 13. Baskı, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2022), 49; Çeker, *Sigorta Hukuku*, 66. Aynı yönde bkz. Theo Langheid ve Manfred Wandt/Halbach, *Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, Band 1, §§1-99, VVG-InfoV*, 2. Auflage, (München: C.H. Beck, 2016), §74, Rn. 1; Prölss ve Martin/Armbrüster, *Vorbemerkung zu §§74-99*, Rn. 1-2. Sigorta bedeli kavramı, yalnızca zarar sigortaları için geçerli olup meblağ sigortaları bakımından kullanılması gereken terim; “üzerinde anlaşılan bedel” ve “sözleşme bedeli” olmalıdır; Edgar Hofmann, *Privatversicherungsrecht*, 4. völlig überarbeitete Auflage, (München: C.H. Beck, 1998), §14, Rn. 2-3.

² Sigorta primi ise sigorta ettirenin, sigortacının rizikoyu taşıma yükümlülüğüne karşılık olan edimidir; İrem Aral Eldeleklioğlu, “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu”, 10. Yıl’a Armağan, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Y. 11, S. 22, Güz 2012/2, 204; Armbrüster, *Privatversicherungsrecht*, §27, Rn. 1423; Atabek, *Sigorta Hukuku*, 7; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 143; Ronald Micheal Beckmann ve Annetarie Matusche-Beckmann/Hahn, *Versicherungsrechts-Handbuch*, 3. vollständig überarbeitete

A. MENFAAT

Sigorta sözleşmesinin unsurlarından biri olan menfaatin, sigorta sözleşmesinin konusunu oluşturduğuna dair doktrinde süregelen tartışmalar neticesinde günümüzde hâkim görüş; sigorta sözleşmesinin konusunun, sigorta teminatı altına alınan mal değil bu maldaki menfaat olduğu noktasında toplanır³. TTK'nın 1401'inci maddesindeki tanımdan hareketle doktrinde, menfaatin yalnızca zarar sigortalarının aktif sigortası türü bakımından arandığını söyleyen görüşler⁴ olsa da bu değerlendirmenin yapılabilmesi için menfaatin özelliklerinin göz önünde bulundurulması gerekir.

Sigorta sözleşmesi kapsamında aranan menfaat; ekonomik bir değeri olmasının yanı sıra para ile ölçülebilir⁵ ve kanuna ve ahlâka aykırı olmayan geçerli bir

Auflage, (München: C.H. Beck, 2015), §12, Rn. 5; Bozer, *Sigorta Hukuku*, 108; Bozkurt, *Sigorta Hukuku*, 185; Bruck ve Möller/Beckmann, *Großkommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, Zweiter Band, Einführung; §§33-73*, 9. völlig neu bearbeitete Auflage, (Berlin: De Gruyter Recht, 2010), §33, Rn. 10 vd.; Alexander Bruns, *Privatversicherungsrecht*, (München: C.H. Beck, 2015), §15, Rn. 1 vd.; Çeker, *Sigorta Hukuku*, 66; Deutsch ve Iversen, *Versicherungsvertragsrecht*, §21, Rn. 184; Günay, *Sigorta Hukuku*, 102; Hofmann, *Privatversicherungsrecht*, §11, Rn. 5; İnci Deniz Kaner, *Sigorta Hukuku*, 3. Baskı, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2018), 21; Kender, *Sigorta Hukuku*, 271; Theo Langheid ve Roland Rixecker/Rixecker, *VVG - Versicherungsvertragsgesetz: mit Einführungsgesetz und VVG-Informationspflichtenverordnung: Kommentar*, 6. Auflage, (München: C.H. Beck, 2019), §33, Rn. 2; Langheid ve Wandt/Staudinger, *Münchener Kommentar*, §33, Rn. 5; Prölss ve Martin/Reiff, *Versicherungsvertragsgesetz*, §33, Rn. 5; Schimikowski, *Versicherungsvertragsrecht*, Rn. 146; Samim Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi: Altıncı Kitap Sigorta Hukuku*, Cilt I, (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016), 317. Sigorta priminin ödenmesi, sigorta sözleşmesinin kuruluşu bakımından zorunlu bir unsur olmayıp ödenmemesi halinde sigortacının sorumluluğunun başlamaması bakımından önem arz eder; Aral Eldeleklioğlu, 213; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 143; Çeker, *Sigorta Hukuku*, 68. Aksi yönde bkz. Şaban Kayihan ve Ömer Bağcı, *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*, 4. Baskı, (İzmit: Umutepe Yayınları, 2019), 119. Nitekim TTK'nın tüm sigorta türlerine uygulanan genel hükümleri içerisinde yer alan 1421/1 maddesine göre sigortacının sorumluluğu, aksine düzenleme olmadıkça, primin veya taksitle ödenmesi kararlaştırılmışsa ilk taksitinin ödenmesi ile başlar.

³ Halil Arseven, *Sigorta Hukuku*, 2. Baskı, (İstanbul: Beta Yayınları, 1991), 45; Atabek, *Sigorta Hukuku*, 12; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 131; Bozer, *Sigorta Hukuku*, 99; Can, *Sigorta Hukuku*, 28; Çeker, *Sigorta Hukuku*, 64; Günay, *Sigorta Hukuku*, 59; Kaner, *Sigorta Hukuku*, 8; Kender, *Sigorta Hukuku*, 236; Hans Möller, "Menfaat ve Değerlendirilmesi", Çev. Öztan, F., *BATİDER*, C. IV, S. 2, 1967, 261; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, *Sigorta Hukuku*, 75-76. Aksi yönde görüş için bkz. Willy Köenig, "Sigorta Menfaati ve Değerlendirilmesi (Cevap)", Çev. Öztan, F., *BATİDER*, C. V, S. 1, 1969, 48-49. Alman Hukukunda aynı yönde bkz. Armbrüster, *Privatversicherungsrecht*, §2, Rn. 74; Langheid ve Rixecker/Rixecker, *VVG*, §1, Rn. 4. bkz. Bununla birlikte, sigortalı menfaatin varlığının aranmasının gerekli olmadığı yönünde bkz. Beckmann ve Matusche-Beckmann/Lorenz, *Versicherungsrechts*, §1, Rn. 124-127. Menfaate ilişkin detaylı bilgi için bkz. Peter Bartholomäus, *Das Versicherungsrechtliche Bereicherungsverbot*, (Karlsruhe: VVW, 1997), 50-53, 99 vd.; Hans Samwer, *Das sogenannte Bereicherungsverbot im Privatversicherungsrecht*, (Düsseldorf: Dissertations Verlag G.H. Nolte, 1937), 13 vd., özellikle 19-25; İsmet Sayhan, *Sigorta Sözleşmelerinin Konusu (Aşkın Sigorta - Eksik Sigorta - Sigorta Tazminatının Hesaplanması)*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2001), 34-40.

⁴ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 131 dn. 43, 132; Kayihan ve Bağcı, *Sigorta Hukuku*, 50; Kender, *Sigorta Hukuku*, 184-185.

⁵ Armbrüster, *Privatversicherungsrecht*, §9, Rn. 430; Atabek, *Sigorta Hukuku*, 35; Bozer, *Sigorta Hukuku*, 157; Kender, *Sigorta Hukuku*, 248; Manfred Wandt, *Versicherungsrecht*, 6. neu bearbeitete Auflage, (München: Verlag Franz Vahlen, 2016), Rn. 696. Menfaatin somut ve kesin olarak

menfaat olmalıdır⁶. Bu özellikleri göz önünde bulundurulduğunda; zarar sigortalarının aktif ve pasif sigorta türlerinde menfaatin varlığının kabulü gerekir. Zira aktif sigortalarında menfaat, sigortalının malvarlığının aktifinde meydana gelebilecek bir azalmayı önlemeyi; pasif sigortalarında ise sigortalının malvarlığının pasifinde meydana gelebilecek bir artışı önlemeyi ifade eder⁷.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1401'inci maddesindeki sigorta sözleşmesine ilişkin tanım içerisinde, can sigortaları bakımından açıkça menfaat ifadesi yer almasa da can sigortalarında da kişinin sigortalanabilir bir menfaatinin bulunduğu kabulü gerekir. Her ne kadar can sigortaları kapsamında sigorta teminatı altına alınan; kişinin hayatı, vücut bütünlüğü ya da sağlığı gibi şahısvarlığı unsurlarına bir değer biçmek etik olarak mümkün olmasa da somut ve belirli bir değer olmaması, söz konusu unsurların para ile ölçülebilir ve ekonomik değeri olan birer unsur olmadığı anlamına da gelmez. Nitekim TTK'nın sigorta sözleşmelerine dair genel hükümleri içerisinde yer alan 1408'inci maddesinde; sigortalanan menfaatin, sözleşmenin kurulmasının yanı sıra devamı sırasında da mevcudiyetini sürdürmesi aranır⁸. TTK'nın can sigortalarının bir türü olan hayat

ölçülebilir olma özelliğinden vazgeçilerek, kesin olarak belirlenebilir olmamakla birlikte mevcudiyeti ve parasal değeri muhtemel olan menfaatler için "farazi menfaat" kavramı kabul edilmelidir; Can, *Sigorta Hukuku*, 29-31.

⁶ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 238; Can, *Sigorta Hukuku*, 31-32; Çeker, *Sigorta Hukuku*, 64; Günay, *Sigorta Hukuku*, 59; Etem Kara, *Sigortalanabilir Menfaat İlkesi*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2020), 96-98; Kayihan ve Bağcı, *Sigorta Hukuku*, 67; Sayhan, *Sigorta Sözleşmelerinin Konusu*, 84-87; Kemal Şenocak, *Çifte Sigorta*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2002), 24; Wandt, *Versicherungsrecht*, Rn. 694. Ayrıca bkz. Atabek, *Sigorta Hukuku*, 67-70.

⁷ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 295; Sayhan, *Sigorta Sözleşmelerinin Konusu*, 62; Kemal Şenocak, "Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği", *AÜHFHD*, C. 58, S. 1, 2009, 195; Ünan, *Cilt I*, 84. Ancak menfaat kavramının, bu sigortalar bakımından bir işlevi yoktur; Ünan, *Cilt II*, 263. Pasif sigortalarında menfaatin, tek bir malla kurulan ilişkiden ziyade bir bütün olarak malvarlığı ile kurulan ilişki olarak değerlendirilmesi gerekir; Beckmann ve Matusche-Beckmann/Lorenz, *Versicherungsrechts*, §1, Rn. 122; Bruck ve Möller/Schnepf, *Großkommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, Dritter Band, Einführung*; §§74-99, 9. völlig neu bearbeitete Auflage, (Berlin: De Gruyter Recht, 2009), §80, Rn. 16; Hofmann, *Privatversicherungsrecht*, §13, Rn. 14; Prölls ve Martin/Armbrüster, *Vorbemerkung zu §§74-99*, Rn. 33; Schimikowski, *Versicherungsvertragsrecht*, Rn. 302. Bu çözümün yeterli olmayacağına ilişkin bkz. Wandt, *Versicherungsrecht*, Rn. 698. Pasif sigortalarında menfaate ilişkin ayrıca bkz. Bruck ve Möller/Baumann, *Großkommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, Erster Band, Einführung*; §§1-32, 9. völlig neu bearbeitete Auflage, (Berlin: De Gruyter Recht, 2008), §1, Rn. 71 vd.; Deutsch ve Iversen, *Versicherungsvertragsrecht*, §25, Rn. 248; Langheid ve Wandt/Halbach, *Münchener Kommentar*, §80, Rn. 3.

⁸ Farazi menfaat kavramının kabul edilmesi halinde, TTK'nın 1408/1 maddesinin uygulama alanı genişler ve sigorta sözleşmelerinin ayakta kalması sağlanır; Can, *Sigorta Hukuku*, 30. TTK'nın 1408 maddesinin tüm sigorta türleri bakımından genel hüküm olarak düzenlenmesinin doğru olmadığı yönünde bkz. Kender, *Sigorta Hukuku*, 249; Ünan, *Cilt I*, 83-86. Aksi yönde bkz. Kara, *Sigortalanabilir Menfaat*, 90. Ancak Ünan, TTK'nın 1490/2 ve 4 hükümleri ile birlikte değerlendirildiğinde menfaat koşulunun hayat sigortalarında da aranacağı söylemiştir; *Cilt II*, 28. TTK'nın grup mal sigortasına ilişkin 1453/4 hükmünün 1408'e istisna oluşturabileceğine ilişkin bkz. Belin Köroğlu Ölmez, "Menfaat Prensibi ve Zenginleşme Yasağı İlkesi Çerçevesinde Grup Mal Sigortalarına Dair Kanuni Esasların Değerlendirilmesi", Arş. Gör. Ceren Damar Şenel Armağanı, *Cilt II, ÇÜHFHD*, C. 5, S. 1, 2020, 2467-2468.

sigortasına ilişkin 1487/2 maddesine göre ise hayatı sigorta edilen kimsenin, ilk primin ödenmesinden önce ölmesi halinde sigorta sözleşmesi geçersizdir. Hayat sigortası ile sigorta teminatı altına alınan husus, bir kimsenin hayatının devamı (yaşama ihtimaline karşı hayat sigortası) veya ölmesidir (ölüm rizikosuna karşı hayat sigortası). TTK'nın 1487/2 maddesi ile düzenlenen husus ise sigorta sözleşmesi kurulduktan sonra; ancak henüz sigortacının sorumluluğu başlamadan önce riziko şahsının (sigortalı) hayatını kaybetmesi halinde sigorta sözleşmesinin mevcudiyeti için aranan menfaat unsurunun ortadan kalkmasıdır. Bu yönüyle TTK'nın 1487/2 maddesi, genel hükümler içerisinde yer alan 1408 maddesinin, hayat sigortaları bakımından özel bir düzenlemesidir.

Menfaatin varlığına ilişkin benzer bir düzenleme, başkası lehine yapılan hayat sigortası bakımından da öngörülmüştür. TTK'nın 1490'ncü maddesine göre sigorta ettiren; üçüncü bir kişinin hayatını hayatta kalma veya ölüm rizikosuna karşı sigorta teminatı altına alabilecek olup bu sigortalarda, sigortadan faydalanan kişilerin (lehtar), riziko şahsının (sigortalı) hayatının devamında menfaatinin bulunması gerekir⁹. TTK'nın 1490/4 maddesine göre; menfaatin sigorta sözleşmesinin yapılmasından sonra ortadan kalkması hâlinde, sözleşme o andan itibaren geçersiz hale gelir; ancak genel hüküm olan TTK'nın 1408'inci maddesinden farklı olarak bu durumda, sigorta ettirene iştirâ (ayrılma) değeri ödenir. Başkası lehine hayat sigortasının kuruluşu sırasında, lehtar nezdinde aranan menfaat manevi olabileceği gibi maddi de olabilir¹⁰. Örneğin; bir kimsenin eşinin hayatını sigorta teminatı altına alması ve kendisini veya müşterek çocuklarını lehtar olarak atması halinde; kendisinin veya müşterek çocuklarının, eşin hayatının devamında manevi menfaatinin olduğu kabul edilir. Buna karşılık müşterisine kredi kullandıran bir bankanın, kullandırdığı kredi ile birlikte kredi müşterisini sigorta-

⁹ Bir kimsenin kendi hayatı üzerinde sınırsız bir menfaati olduğunun kabul edilmesi ve bunun rakamsal bir değerle ifade edilmesinin yerinde olmaması sebebiyle, can sigortalarında ayrıca menfaatin varlığı aranmaz. Başkası lehine yapılan hayat sigortalarında ise menfaatin varlığı Kanununun ilgili maddesi gereğince; Kara, *Sigortalanabilir Menfaat*, 96, 112. Aynı yönde bkz. Bozer, *Sigorta Hukuku*, 155-156, 329 vd.; Bozkurt, *Sigorta Hukuku*, 60; Sayhan, *Sigorta Sözleşmelerinin Konusu*, 68-69; Ünan, *Cilt II*, 30-31, 37-38. Hayat sigortasında, kişinin kendi hayatını sigorta teminatı altına alması bakımından menfaat şartı aranmaz; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 321. Can sigortalarında menfaat mevcut olup bu menfaat bakımından para ile ölçülebilir şartı aranmaz. Başkasının hayatı üzerine yapılan sigortalarda aranan maddi menfaat ise sigorta bedelinin belirlenmesinde dikkate alınmaz; Arseven, *Sigorta Hukuku*, 45. Hayat sigortasında, sigortanın konusunun menfaat olmadığı ve hayatta kalma halinde malvarlığı menfaati veya ölüm halinde malvarlığındaki azalmanın sigortanın konusuna dahil edilmeyeceğine ilişkin bkz. Kaner, *Sigorta Hukuku*, 46. Meblağ sigortalarda, zarar sigortalardaki teknik anlamıyla bir menfaat yoktur; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, *Sigorta Hukuku*, 85. Bu sigortalarda menfaat yerine, "ilgilinin onayı"nın aranması, amaçlanan sonuca ulaşılmasını sağlar; Ünan, *Cilt I*, 86. Alman Hukukunda, VVG'nin hayat sigortalarına ilişkin §150(2) ve kaza sigortalarına ilişkin §179(2) maddeleri, "ilgilinin onayı"nın arandığı düzenlemelerdir.

¹⁰ Maddi ve manevi menfaat değerlendirmesi için bkz. Can, *Sigorta Hukuku*, 176 vd.; Sayhan, *Sigorta Sözleşmelerinin Konusu*, 69-70; Kemal Şenocak, "Hayatı Sigorta Edilecek Kişi (Riziko Şahsı) - (TTK m.1490)", *BATİDER*, C. XXVIII, S. 4, 2012, 61 vd.; Ünan, *Cilt II*, 38-40.

lı ve kendisini lehtar göstererek yaptırdığı kredi hayat sigortasında ise lehtar konumundaki bankanın, kullandığı kredi miktarınca sigortalı kredi müşterisinin hayatının devamında maddi menfaati¹¹ söz konusudur.

Can sigortalarının diğer türleri olan kaza ve hastalık ve sağlık sigortaları bakımından da benzer bir değerlendirmenin yapılması mümkündür. Zira TTK'nın bu sigortalar için uygulanacak hükümlere ilişkin 1510 ve 1519'uncu maddeleri göz önünde bulundurulduğunda; genel hükümlerin yanı sıra, somut bir zararın giderilmesine yönelik teminatları içeren kaza ve hastalık ve sağlık sigortaları bakımından zarar sigortalarının ilgili hükümlerinin de uygulama alanı bulacağı görülür.

Tüm bu açıklamalar neticesinde, sigorta sözleşmesinin kuruluşu ve mevcudiyetinin devamı için aranan menfaat şartının; yalnızca aktif sigortaları değil, pasif sigortaları ve can sigortaları bakımından da geçerli olduğunun kabulü gerekir. Pasif sigortaları ve can sigortalarındaki menfaatin, her zaman somut ve tüm kişiler için aynı değerde bir ekonomik karşılığı ifade etmemesi; bu sigorta türünde menfaatin varlığının aranmadığı şeklinde yorumlanmamalıdır.

B. RİZİKO

Sigorta sözleşmesinin bir diğer unsuru olan riziko hakkında ise TTK'da herhangi bir tanıma yer verilmemiş olup riziko; taraf iradelerinden bağımsız olarak gerçekleşmesi muhtemel olan¹², ancak gerçekleşip gerçekleşmeyeceği veya ne zaman gerçekleşeceği belirli olmayan¹³ ve gerçekleşmesi halinde zarar doğurması ihtimali olan olay şeklinde ifade edilebilir¹⁴. Alman sigorta hukukunda ise bu husus; gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirsiz olan ve gerçekleşmesi halinde sigortalanan menfaati halleder edebilecek olan sigorta olayı (*versicherungsfall*) kavramı ile ifade edilir. Tehlike (*gefahr*) ise sigorta olayının, bir diğer deyişle rizikonun gerçekleşme ihtimalidir¹⁵.

¹¹ TTK'nın 1491/2 maddesine göre ödenecek miktarın, lehtarın maddi menfaatini aşması halinde, aşan kısım; sigortalı lehine yapılmış sayılır.

¹² Atabek, *Sigorta Hukuku*, 6; İknur Uluğ, "Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler", *Türkiye'de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği*, Sempozyum, Türkiye Barolar Birliği, 2004, 309.

¹³ Arseven, *Sigorta Hukuku*, 7; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 133; Bozer, *Sigorta Hukuku*, 101-103; Bozkurt, *Sigorta Hukuku*, 56; Can, *Sigorta Hukuku*, 6-7; Günay, *Sigorta Hukuku*, 57-58; Ünan, *Cilt I*, 14. Yangın rizikosu, gerçekleşmesi muhtemel; ancak gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirli olmayan bir rizikoyu ifade ederken; ölüm rizikosu, gerçekleşmesi kesin olan; ancak ne zaman gerçekleşeceği belirli olmayan bir rizikodur.

¹⁴ Çeker, *Sigorta Hukuku*, 64-65; Kender, *Sigorta Hukuku*, 332; Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz, *Sigorta Hukuku*, 76. Riziko; para ile ölçülebilir bir menfaati zarara uğratması özelliğinden hareketle, Kanunda yalnızca zarar sigortaları bakımından öngörülmüştür, ancak meblağ sigortalarında gerçekleşen yaşama veya ölüm, bir zararı meydana getirmese dahi sigorta hukuku anlamında bir rizikodur; Ünan, *Cilt I*, 14. Benzer bir şekilde bkz. Arseven, *Sigorta Hukuku*, 5; Günay, *Sigorta Hukuku*, 58. Ayhan, Çağlar ve Özdamar ise bunun bir riziko değil, Kanundaki ifadesiyle olay olduğunu söylemiştir; *Sigorta Hukuku*, 137-138.

¹⁵ Sigorta olayı hakkında detaylı bilgi için bkz. Armbrüster, *Privatversicherungsrecht*, §22, Rn. 1168 vd.; Beckmann ve Matusche-Beckmann/Lorenz, *Versicherungsrechts*, §1, Rn. 129 vd.; Bruck ve Möller/Baumann, *Erster Band*, §1, Rn. 109 vd.; Bruns, *Privatversicherungsrecht*, §20, Rn. 40 vd.;

Bir rizikonun, sigorta teminatı altına alınabilmesi için henüz gerçekleşmemiş olması gerekir. TTK'nın 1458'inci maddesi uyarınca geçmişe etkili sigorta yapılması mümkün ise de ilgili madde ile düzenlenen husus; sigorta himayesinin, tarafların birbirine uygun irade beyanları ile sigorta sözleşmesinin kurulduğu andan (sigortanın şekli başlangıcı) önceki bir tarihten itibaren sağlanmasıdır. İlgili maddeye göre; rizikonun gerçekleştiğinin, sözleşmenin yapılması sırasında sigortacı, sigorta ettiren ve sigortadan haberi olmak şartıyla sigortalı tarafından bilinmesi halinde sigorta sözleşmesi geçersiz olur. Durumun sigortacı tarafından bilinmediği durumlarda ise sigortacı, sözleşme ile bağlı olmamakla birlikte; ödenmesi gereken primin tamamına hak kazanır.

Riziko, kelime anlamı itibarıyla olumsuz bir olayı çağrıştırıyor olmakla birlikte; sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikonun her zaman menfi bir sonucu doğurması gerekmez¹⁶. Örneğin; yaşama ihtimaline karşı yapılan hayat sigortasında riziko, sigorta sözleşmesinin süresinin sonunda sigortalının hayatta kalması olup bir kimsenin hayatının devam ediyor olması, olumsuz bir sonuç olarak görülemez.

Sigorta sözleşmesi ile sigorta teminatı altına alınabilecek rizikoların kapsamı belirlenirken; TTK'nın 1409'uncu maddesi ile Sigortacılık Kanunu'nun (SK) 11/4 maddesi birlikte değerlendirilmelidir. TTK'nın 1409'uncu maddesine göre sigortacı; sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan veya bedelden sorumludur. Sigorta sözleşmesinde teminat kapsamında olduğu belirtilmeyen bir riziko ise teminat dışında sayılır. Buna karşılık, SK'nın 11/4 maddesi ile TTK'nın 1409'uncu maddesinden farklı bir esas belirlenmiştir. SK'nın 11/4 maddesi ile sigorta sözleşmesinin kuruluşu sırasında teminat altına alınan rizikoların yanı sıra, teminat dışında kalan rizikoların tamamının da tek tek sayılması gerektiği; teminat dışında kaldığı belirtilmeyen rizikoların ise sigorta teminatı içerisinde olduğu hüküm altına alınmıştır. Ancak bu haliyle ilgili madde gerek sigortacı gerekse sigorta ettiren bakımından oldukça geniş kapsamlıdır. Zira SK'nın 11/4 maddesi uyarınca sigorta sözleşmesinin taraflarına, akıllarına gelebilecek ve gelemeyecek tüm ihtimallerin sigorta sözleşmesine yazılması gibi

Deutsch ve Iversen, *Versicherungsvertragsrecht*, §26, Rn. 263 vd.; HK-VVG/Christoph Brömmel-meyer, *Versicherungsvertragsgesetz*, §1, Rn. 62-64; Hofmann, *Privatversicherungsrecht*, §16, Rn. 1 vd.; Langheid ve Rixecker/Rixecker, *VVG*, §1, Rn. 6-8; Langheid ve Wandt/Looschelders, *Münchener Kommentar*, §1, Rn. 31 vd.; Prölss ve Martin/Armbrüster, *Versicherungsvertragsgesetz*, §1, Rn. 166 vd.; Schimikowski, *Versicherungsvertragsrecht*, Rn. 291 vd.; Wandt, *Versicherungsrecht*, Rn. 907 vd. TTK'nın 1401'inci maddesinde yer alan "tehlîke" ifadesi, olay/sigorta olayı olarak anlaşılmalıdır; Kaner, *Sigorta Hukuku*, 5-7. Riziko ve tehlike kavramlarının eş anlamlı olduğuna dair bkz. Kender, *Sigorta Hukuku*, 185; Yazıcıoğlu ve Şeker Öğüz, *Sigorta Hukuku*, 74. Benzer şekilde bkz. Arseven, *Sigorta Hukuku*, 5. TTK'nın 1401'inci maddesinde; "riziko" ifadesi zarar sigortaları, "olay" ifadesi ise hayat sigortaları için kullanılmıştır; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 137-138; Bozkurt, *Sigorta Hukuku*, 54.

¹⁶ Atabek, *Sigorta Hukuku*, 6; Bozer, *Sigorta Hukuku*, 102; Can, *Sigorta Hukuku*, 6; Günay, *Sigorta Hukuku*, 238. Nitekim kural olarak zarar, sigorta olayının varlığı için gerekli unsurlardan biri değildir; Langheid ve Wandt/Looschelders, *Münchener Kommentar*, §1, Rn. 32.

bir yükümlülük yüklenir¹⁷. Bu noktada, sigorta teminatının kapsamı belirlenirken esas alınacak hükmün, TTK'nın 1409'uncu maddesi mi yoksa SK'nın 11/4 maddesi mi olduğu tespit edilirken; özel-genel kanun ve önceki-sonraki tarihli kanun uyarınca bir değerlendirme yapılmalıdır. SK, TTK'ya göre önceki tarihli bir özel kanun iken; TTK ise sonraki tarihli bir genel kanundur. SK'nın 11/4 maddesinin varlığı karşısında, sonraki tarihli TTK'nın 1409'uncu maddesinin öngörülmesi, önceki tarihli özel kanundaki ilgili hükmün yerine sonraki tarihli genel kanundaki 1409'uncu maddeye üstünlük tanınması şeklinde yorumlanmalıdır¹⁸. Buna göre sigorta teminatının kapsamı belirlenirken esas alınacak olan düzenleme, TTK'nın 1409'uncu maddesi olmalı ve sigorta sözleşmesinde sayılanlar dışında meydana gelen rizikoların, sigorta teminatının kapsamı dışında olduğu kabul edilmelidir.

C. MENFAAT VE RİZİKONUN MEŞRUIYETİ

Sigorta sözleşmesinin unsurlarından olan menfaat ve rizikonun bir diğer özelliği ise bu unsurların, kanuna ve ahlâka aykırı olmaması; diğer bir deyişle meşru olmasıdır¹⁹. Zira TTK'nın 1404'üncü maddesine göre “*sigorta ettiren veya sigortalının; kanunun emredici hükümlerine, ahlâka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı bir fiilinden doğabilecek bir zararının teminat altına alınması mümkün değildir*”. Nitekim TTK'nın 1404'üncü maddesi, genel hüküm niteliğinde olan Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) 27'nci maddesine paralel bir düzenleme içerir²⁰.

Meşru olma; kelime anlamı itibarıyla “*geçerli olma durumu, meşruiyet*”i ifade eder²¹. Bununla birlikte meşruiyet kavramı, hukuka uygunluk kavramından daha geniş olarak yorumlanır. Zira hukuka uygun her düzenleme, meşru bir içerik taşıyor olabileceği gibi; her meşru içeriğin de hukuki anlamda bir düzenlemeye kavuşturulduğu söylenemez²². Hukuk kuralları oluşturulurken, salt ahlâk

¹⁷ SK'nın 11/4 maddesine yöneltilen eleştiriler için bkz. Kender, *Sigorta Hukuku*, 200; Ünán, *Cilt I*, 95-96. Nitekim 6762 sayılı TTK'da yer alan umumiyet esası, 6102 sayılı TTK'nın 1409'uncu maddesi ile terk edilmiştir; Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 135 dn. 46; Can, *Sigorta Hukuku*, 51; Ünán, *Cilt I*, 89. Kaner'e göre ise TTK'nın 1409'uncu ve SK'nın 11/4 maddelerinden hareketle sigortacı; sigorta sözleşmesinde belirlenmiş ancak sınırlanmamış tüm sigorta olayları ve tehlikeler bakımından sorumludur; *Sigorta Hukuku*, 7.

¹⁸ Aynı yönde bkz. Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 136-137; Ünán, *Cilt I*, 98-99.

¹⁹ Ayhan, Çağlar ve Özdamar, *Sigorta Hukuku*, 238; Günay, *Sigorta Hukuku*, 57; Kara, *Sigortalabilir Menfaat*, 96-98; Kayıhan ve Bağcı, *Sigorta Hukuku*, 67; Sayhan, *Sigorta Sözleşmelerinin Konusu*, 84-87; Şenocak, *Çifte Sigorta*, 24; Wandt, *Versicherungsrecht*, Rn. 694. Menfaatin meşruiyetine ilişkin ayrıca bkz. Atabek, *Sigorta Hukuku*, 67-70.

²⁰ Uluslararası sözleşmelere aykırı olarak gönderilen eserlerin taşınması sırasında meydana gelebilecek zararlara karşı yapılan sigorta sözleşmesinin, kamu düzenine aykırılık nedeniyle sigortalabilir meşru bir menfaat olmadığından bahisle geçersizliğine ilişkin bir Alman mahkemesi kararı için bkz. Kara, *Sigortalabilir Menfaat*, 120.

²¹ TDK, Erişim Tarihi: Ağustos 20, 2022, <https://sozluk.gov.tr/>.

²² Buna karşılık, ahlâka aykırılığın hukuk düzenlerince de ele alınması ve ahlâka aykırı kabul edilen tüm işlem ve fiillerin yasaklanması, hukuki ve cezai yaptırımlara tabi kılınması gerektiğini savunan bir görüş de mevcuttur; Ahmet Battal, “Ticari İşletme Kistasları Karşısında Genelevlerin Durumu”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 5, 1992, 214.

kurallarından faydalanılması söz konusu değildir²³. Zira ahlâk kuralları; toplumdan topluma ve zamandan zamana değişebilen, daha ziyade içerisinde yaşanılan toplumun değer yargılarından hareketle oluşan kurallar bütünüdür²⁴. Buna göre ahlâka aykırılık üzerinden yapılan bir meşruiyet tanımı; şekli ve maddi anlamda farklı unsurları ifade ediyor olabilir. Şekli meşruiyet, daha ziyade hukuka uygunluğa karşılık gelmekteyken; maddi meşruiyet ise ilgili müessesenin, toplumun geneline hâkim olan etik ve ahlâk kurallarıyla birlikte meşru olup olmadığına ilişkindir²⁵. Örneğin; kumar ve bahis fiilleri, toplum nezdinde maddi olarak meşru olmayan bir faaliyet iken, mevzuat gereği bazı kumar ve bahis fiilleri şekli bir meşruiyete kavuşturulmuştur²⁶. TBK'nın 606/1 maddesi uyarınca düzenlenmesine kanun veya yetkili makamlarca izin verilmiş piyango ve diğer şans oyunlarından doğan alacaklar hakkında dava açılabilir ve takip yapılabilir. Nitekim kumar ve bahis niteliğini haiz olan sayısal loto²⁷, milli piyango²⁸ ve spor bahisleri²⁹ gibi faaliyetler Devlet eliyle yürütülmek suretiyle hukuki bir zemine kavuşturulmuştur. TBK'nın 604 ilâ 606'ncı maddeleri uyarınca kumar ve bahis bir borç ilişkisi olarak nitelendirilmiş, bu ilişkiden doğan borcun ifası da engellenmemiştir. Kumar ve bahis borcunun eksik borç niteliğinde olması, ahlâka aykırılık iddiası ile

²³ Hukuk ve ahlâk kuralları arasındaki ilişki hakkında detaylı bilgi için bkz. Belin Köroğlu Ölmez, Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasağı, Çankaya Üniversitesi SBE, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Ankara 2020, 7 vd. Ayrıca bkz. İmran Öktem, "Umumi Ev Olarak Kullanılmak Üzere Gayri Menkul Kiralanması", *İzmir Barosu Dergisi*, Sene: 3, S. 2-10, 101-102.

²⁴ Anayasa Mahkemesi tarafından yapılan genel ahlâk tanımına göre; "(Genel ahlâk) deyimi, belli bir zamanda bir toplumun büyük çoğunluğu tarafından benimsenmiş bulunan ahlâk kurallarıyla ilgili hareketleri gösteren ve kolayca anlaşılabilir bir anlam taşımaktadır." şeklindedir; AYM Kararı, E. 1963/128, K. 1964/8, 28.1.1964.

²⁵ Yargıtay 7. Hukuk Dairesi, bir LGBTİ derneğinin ahlâka aykırılık nedeniyle feshi istenen uyuşmazlıkta; derneğin adının ve amacının, mevzuatta öngörülen sınırlamalara uymak kaydıyla serbest olarak belirlenebileceğini, uyuşmazlığa konu derneğin adında ve amacında, öngörülen sınırlamalara ve ahlâka aykırı herhangi bir unsur bulunmadığına hükmetmiştir; Y7.HD, 25.11.2008, E. 2008/4109, K. 2008/5196, Erişim Tarihi: Ağustos 20, 2022, www.kazanci.com.tr. Üst kavram olarak "hukuk düzenine aykırılık" ifadesinin kullanılmasının, hukuka ve ahlâka aykırılığı kapsar nitelikte olacağı, dar anlamıyla hukuka aykırılık kavramının "kanunlara aykırılık" olarak ifade edilebileceğine ilişkin bkz. Hüseyin Hatemi, *Hukuka ve Ahlâka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları (Özellikle BK. 65 Kuralı)*, (İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1976), 31-32.

²⁶ Piyango ve spor toto bakımından kanun koyucu, bunların Devlet eliyle kontrol edilerek yapılmasının yararlı olduğu sonucuna varmış olup TBK'nın ilgili hükümleri uyarınca pozitif hukuk kurallarında kendilerine yer bulan söz konusu müesseseler hakkında ahlâk kuralları dikkate alınmaz; Hatemi, *Ahlâka Aykırılık*, 265-266 dn. 11.

²⁷ Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Sayısal Oyunlar Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarih: 25.04.2001, Sayı: 24383.

²⁸ Milli Piyango Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Resmi Gazete Tarih: 06.06.1988, Sayı: 19834; Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü Sayısal Oyunlar Yönetmeliği, Resmi Gazete Tarih: 25.04.2001, Sayı: 24383.

²⁹ Futbol ve Diğer Spor Müsabakalarında Bahis ve Şans Oyunları Düzenlenmesi Hakkında Kanun, Resmi Gazete Tarih: 9.5.1959, Sayı: 10201; Spor Müsabakalarına Dayalı Sabit İhtimali ve Müşterek Bahis Oyunlarının Özel Hukuk Tüzel Kişilerine Yapıtılması Hakkında Kanun, Resmi Gazete Tarih: 27.2.2008, Sayı: 26800.

geçersiz sayılmasını değil; borcun ödenmemesi halinde ifasının talep ve dava edilememesini ifade eder³⁰. Öyle ki kumar ve bahis borcunun ifası, geçerli bir ifa sayılır ve borcu sona erdirir.

Sigorta sözleşmesinin unsurlarından olan menfaat ve rizikonun meşruluğu ile ifade edilen daha ziyade şekli meşruiyettir³¹. Buna göre ahlâka aykırılık nedeniyle yapılacak meşruluk değerlendirmesinde; salt fiilin ya da korunması istenen menfaatin değil, sigortanın bütününe ahlâka aykırı olmasından söz edilmelidir³². Sigortanın tamamen ahlâka aykırı olması bakımından ise kiralık katilin mesleki sorumluluk sigortası yaptırması hali düşünülebilir. Bu örnekte kiralık katil sıfatıyla, kendisine ödenen ücret karşılığında belirtilen kişiyi öldüren bir kimsenin faaliyeti; şekli meşruiyet anlamında hukuk kurallarınca korunmadığı gibi, maddi olarak da meşru sayılamaz. Bu durumda kiralık katilin, faaliyetini gerçekleştirirken neden olacağı zararlar bakımından doğan sorumluluğunu sigorta teminatı altına alması da düşünülemez³³. Konuya ilişkin aksi yönde bir örnek olarak; kendi hayatını ölüm rizikosuna karşı sigorta teminatı altına alan bir babanın, lehtar olarak evlilik dışı çocuğunu göstermesi düşünülebilir. Evlilik dışı ilişki, toplumun belirli bir kesimince ahlâka aykırı olarak nitelendirir. Bu örnekte; çocuk ile baba arasında manevi bir menfaatin bulunmadığının ve yapılan sigortanın, ahlâka aykırılık nedeniyle geçersiz olacağının söylenmesi ise isabetli değildir³⁴.

³⁰ Eksik borç özelinde, alacak hakkı ve talep hakkının birbirinden farklı kavramlar olduğuna ilişkin bkz. Gökhan Antalya, *Marmara Hukuk Yorumu Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C. VI/1, 1, 2. Baskı, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2019), 82. Kumar ve bahisten doğan borçlar bakımından esasında bir borçtan söz etmenin mümkün olmadığına ilişkin bkz. Selâhattin Sulhi Tekinay, *Borçlar Hukuku*, 4. Bası, (İstanbul: Sermet Matbaası, 1979), 24, 26-27. Eksik borca ilişkin ayrıca bkz. Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 24. Baskı, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2019), 91-92; Mustafa Alper Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, (Ankara: Yetkin Yayınları, 2021), 63-64; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 23. Bası, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2019), 50; M. Kemal Oğuzman ve M. Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Cilt I, 16. Bası, (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2018), 19.

³¹ Menfaatin meşruluğunun değerlendirilmesinde salt şekli meşruiyetin değil, maddi meşruiyetin de aranması gerekir; Can, *Sigorta Hukuku*, 32.

³² Atabek, *Sigorta Hukuku*, 69-70; Günay, *Sigorta Hukuku*, 57; Ünan, *Cilt I*, 58-59. Benzer şekilde bkz. Can, *Sigorta Hukuku*, 144-146. Menfaatin hukuken geçerli olmamasına ilişkin farklı ihtimallere ilişkin değerlendirme için bkz. Sayhan, *Sigorta Sözleşmelerinin Konusu*, 86-87.

³³ Beyaz kadın ticaretinin sonuçlarının sigorta teminatı altına alınamayacağına ilişkin bkz. Bozer, *Sigorta Hukuku*, 103. Kaçakçılık yapan bir kimsenin, olası bir polis baskınında yoksun kalacağı kâr için yaptırdığı sigorta üzerinden farklı bir örnek için bkz. Bozkurt, *Sigorta Hukuku*, 55. Kaçak bir malın nakliye sırasında meydana gelecek kaza sonucu zarara uğraması rizikosuna karşı yapılan sigorta üzerinden bir başka örnek için bkz. Çeker, *Sigorta Hukuku*, 64. Organ kaçakçılığı yapan bir kimsenin sorumluluğunu doğuracak zararlara karşı sorumluluk sigortası yaptırması üzerinden bir diğer örnek için bkz. Ünan, *Cilt I*, 58.

³⁴ Hayat sigortalarında ahlâka aykırılık değerlendirilmesine ilişkin diğer örnekler için ayrıca bkz. Samim Ünan, *Hayat Sigortası Sözleşmesi*, (İstanbul: Beta Basım Yayın, 1998, 40-42. Ayrıca bkz. Atabek, *Sigorta Hukuku*, 70.

II. GENELEV ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN YAPTIRILABİLECEK SİGORTA SÖZLEŞMELERİ

Genelevlere ilişkin ilk kanuni düzenleme, 1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun³⁵ 128 vd. maddelerinde yer alır. İlgili maddelere göre genelevler ve burada çalışan kadınlara ilişkin esaslar çıkarılacak olan yönetmelik ile belirlenir. Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 128'inci maddesi uyarınca çıkarılan Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabii Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü'nün³⁶ 16'ncı maddesi uyarınca genelev; genel kadınların bir arada oturarak fuhuş yaptıkları veya bu maksat için toplandıkları yerlerdir³⁷. Tüzüğün 15'inci maddesine göre ise genel kadın; başkalarının cinsi zevkini menfaat karşılığı tatmin etmeyi sanat edinen ve bunun için değişik erkeklerle münasebette bulunan kadınlardır³⁸.

A. GENELEV İŞLETEN KİŞİLER BAKIMINDAN

Genelevin işletildiği işletmeye dâhil olan malvarlığı unsurlarının zarara uğraması, genelevde yürütülen faaliyet neticesinde üçüncü kişilerin hastalık kap-

³⁵ Resmi Gazete Tarih: 6.5.1930, Sayı: 1489. Alman hukukunda ise ilk kanuni düzenleme, 20.12.2001 tarihli Resmi Gazete'de (BGBl. I p. 3983) yayımlanan Hayat Kadınlarının Hukuki İlişkileri Hakkında Kanun'dur (*Gesetz zur Regelung der Rechtsverhältnisse der Prostituierten-Prostitutionsgesetz/ProstG*). Üç maddeden oluşan işbu Kanun ile cinsel faaliyetlerin önceden kararlaştırılan bir ücret karşılığında gerçekleştirilmesi halinde, yapılan anlaşmaların hukuki olarak geçerli bir talep oluşturacağı, ilgili talebin devredilemeyeceği ve yalnızca ilgilisi tarafından kullanılabilmesi hüküm altına alınmıştır. Söz konusu talebe yönelik yapılabilecek itirazlar ise hiç ifa etmeme, borcun alacaklıya ifası ve üçüncü kişiye ifasına ilişkin Alman Medeni Kanunu (BGB) §362 ve zamanasını ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca bu faaliyetlerin; bir istihdam ilişkisi altında, önceden kararlaştırılmış bir ücret karşılığında, belirli bir süre için gerçekleştirilmesi haline de aynı hukuki sonuç bağlanmış olup bu durumda, anılan süreyle sınırlı olmak kaydıyla kısmi ifa etmeme itirazının da ileri sürülebileceği düzenlenmiştir. İlgili Kanunun son maddesinde ise cinsel hizmet faaliyetlerinin verilip verilmemesi, türü ve içeriğine ilişkin talimat verilmesi yasaklanmış olup bağımlı bir faaliyet içerisinde hayat kadınlarının sınırlı talimat verme hakkına sahip olmasının, bu kişileri sosyal güvenlik hukuku anlamında istihdam ilişkisinin dışına çıkarmayacağı öngörülmüştür. 21.10.2016 tarihli Resmi Gazete'de (BGBl. I p. 2372) yayımlanan Fuhuş Faaliyetinde Bulunan Kişilerin Korunması Hakkında Kanun (*Gesetz zum Schutz von in der Prostitution tätigen Personen-Prostituiertenschutzgesetz/ProstSchG*) kapsamında ise genelevlerin açılması, denetimi, genelev işletenlerin yükümlülükleri ile fuhuş faaliyetinde bulunacak kişilerin kayıt altına alınması, yükümlülükleri ve korunması gibi hususlar hukuki düzenlemeye kavuşturulmuştur.

³⁶ Resmi Gazete Tarih: 19.4.1961, No: 10786.

³⁷ Tüzük uyarınca geneleve ilişkin ayrıca bir tanıma yer verilmekle birlikte; Tüzüğün 19'uncu maddesi uyarınca fuhuş yerleri; genelev, fuhuş maksadıyla muhtelif kimselere kısa süreler için açık bulundurulmuş kapalı yerler (birleşme yerleri) ve fuhuş tek başına yapan kadınların ikametgâh edinip içinde fuhuş yapmayı alışkanlık edindikleri yerleri (tek başına fuhuş yapılan ev) de kapsar. Ayrıca bkz. Fuhuş Faaliyetinde Bulunan Kişilerin Korunması Hakkında Kanun (*Gesetz zum Schutz von in der Prostitution tätigen Personen-Prostituiertenschutzgesetz/ProstSchG*) §2/3-7.

³⁸ Tüzüğün ilgili maddesi ve bir kadının genel kadın olarak tescil edilebilmesine ilişkin şartları içeren 21'inci maddesi göz önünde bulundurulduğunda; genelevde çalışan seks işçilerinden yalnızca kadın olan bireylerin, kanuni bir düzenlemeye konu edildiği görülür. Ayrıca bkz. Fuhuş Faaliyetinde Bulunan Kişilerin Korunması Hakkında Kanun (*Gesetz zum Schutz von in der Prostitution tätigen Personen-Prostituiertenschutzgesetz/ProstSchG*) §2/2. Nitekim Alman düzenlemesinde, cinsiyet üzerinden herhangi bir sınırlandırmaya yapılmamış olup erkek bireylerin de fuhuş faaliyetinde bulunabileceklerine ilişkin özellikle bkz. §3/1, 5/5 (... als Prostituierte oder als Prostituiertes...).

ması veya başkaca bir bedensel ve maddi zarara uğramaları, genelevde çalışan seks işçilerinin hastalık kapması ya da muhtemel bir saldırı neticesinde zarara uğramaları mümkündür. Söz konusu rizikoların ise genelev işleten kişi tarafından bir mal veya sorumluluk sigortası ile teminat altına alınması istenebilir.

Genelev işleten kişilerin; işletme dâhilinde kullandıkları malvarlığı unsurları üzerinde haiz oldukları menfaatler bakımından mal sigortası, işletmenin faaliyetleri neticesinde kendi sorumluluklarını doğurabilecek olaylar nedeniyle meydana gelen zararlar bakımından ise sorumluluk sigortası yaptırımları gündeme gelebilir³⁹. Bu kimselerin yaptırabilecekleri sorumluluk sigortaları ise işveren sorumluluk sigortası veya üçüncü şahıslar mali mesuliyet sigortası şeklinde olabilir. İşveren sorumluluk sigortası ile genelev işleten kimse; işyerinde meydana gelebilecek iş kazaları sonucunda kendisine yüklenebilecek sorumluluk nedeniyle, kendisine hizmet akdi ile bağlı olan Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'na (SSK) tabi işçiler ve bunların hak sahipleri tarafından talep edilecek Sosyal Sigortalar Kurumu'nun sağladığı yardımların üstündeki ve dışındaki tazminat talepleri ve Kurum tarafından ikame edilecek rücu davaları sonunda ödenecek tazminat miktarları bakımından sigorta teminatı altına alınır (İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m.1/1). Tarafların ek teminat öngörerek, meslek hastalıkları neticesinde doğacak tazminat talepleri ile manevi tazminat taleplerini de sigorta teminatına dâhil etmeleri mümkündür (İşveren Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m.2/C-D). Üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası ise genelev işleten kimsenin; meydana gelecek bir olay neticesinde, üçüncü şahısların ölmesi, yaralanması veya sağlığının zarara uğraması, mallarında maddi zarar meydana gelmesi nedeniyle bu şahıslar tarafından kendisine karşı ileri sürülebilecek tazminat taleplerine karşı sorumluluğu sigorta himayesine alınır (Üçüncü Şahıslar Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları m.1/1). Genelev işleten kişilerin; işletmenin faaliyetinde kullanılan asansör ve deprem, su baskını, sel, çığ, heyelan, yangın vb. nedeniyle üçüncü şahısların uğradığı zarardan doğan sorumluluğunun da ek sözleşme ile teminat altına alınması mümkündür (Üçüncü Şahıslar Mali Mesuliyet Sigortası Genel Şartları m.3/B, 1, 3).

B. GENELEVDE ÇALIŞAN SEKS İŞÇİLERİ BAKIMINDAN

Genelevde çalışan seks işçilerinin; genelev işletmesi dahilinde bulunan kendilerine ait malvarlığı unsurlarının zarara uğraması, genelev işletmesi dahilinde yürüttükleri faaliyet neticesinde üçüncü kişilerin hastalık kapması veya başkaca bir bedensel ve maddi zarara uğramaları veya genelevde çalışanların kendilerinin hastalık kapması ya da muhtemel bir saldırı neticesinde zarara uğramaları

³⁹ Bir kimsenin işletmesi ile ilgili sorumluluğunun sigorta teminatı altına alınması halinde; TTK'nın 1473/2 maddesi uyarınca, aksi kararlaştırılmadıkça, söz konusu sigortanın, işletmede çalışan kişiler bakımından da koruma sağlayacağı; bir diğer deyişle bu kimselerin de ilgili sigorta bakımından sigortalı sıfatını haiz olacağı gözden kaçırılmamalıdır.

mümkündür. Söz konusu rizikolara karşı, genelevde çalışan seks işçilerinin mal, sorumluluk ve can sigortası ile teminat altına alınması istenebilir.

Genelevde çalışan kişilerin; işletme dâhilinde bulunan kendilerine ait malvarlığı unsurları üzerinde haiz oldukları menfaatler bakımından mal sigortası yaptırması mümkündür.

Bu kişilerin, genelev işletmesi dahilinde yürüttükleri faaliyet neticesinde kendi sorumluluklarını doğurabilecek olaylar nedeniyle meydana gelen zararlar bakımından ise mesleki sorumluluk sigortası yaptırması söz konusu olabilir. Ancak Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartlarının A.1 maddesi uyarınca bu sigortanın, mesleki faaliyetin ifası sırasında meydana gelen bir zarara yönelik olduğu dikkate alınmalıdır. Buna ek olarak; poliçede belirlenmiş ve sınırları hukuk kuralları ve etik kurallar ile tespit edilen mesleki faaliyet dışındaki faaliyetlerden kaynaklanan tazminat talepleri de teminat dışında bırakılmıştır (Mesleki Sorumluluk Sigortası Genel Şartları m. A.3, a). Genel kadınların gerek Tüzüğün 15'inci maddesine göre gerçekleştirdikleri faaliyetin bir sanat olarak kabul edilmesi gerekse SSK'nın 4/2-e maddesi uyarınca sigortalı sayılmaları karşısında, yürütülen faaliyetin bir meslek faaliyeti olup olmadığı tartışılabilir.

Önüne gelen bir uyumsuzlukta Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu; bir kadının, mevzuatta yer alan şartları taşımasına rağmen genel kadın olarak tescil edilme talebinin, genelevlerin fiziki durumu göz önünde bulundurulduğunda genel kadın sayısının artışının uygun olmayacağından bahisle reddedilmesini “*çalışma hürriyeti*” kapsamında değerlendirmiştir⁴⁰. İlgili kararda bu husus; “(...) Bununla beraber, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 13. maddesinde, temel hak ve hürriyetlerin, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabileceği ifade edilmiş; Anayasa'nın 'Temel Haklar ve Ödevler Başlıklı' ikinci kısmının 'Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler' başlıklı üçüncü bölümü içinde yer alan 'Çalışma ve sözleşme hürriyeti' başlıklı 48. maddesinde; herkesin, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahip olduğu belirtilmiştir. Yukarıda belirtilen hükümlere göre, kanunî bir dayanağı olmaksızın kimsenin çalışma hürriyetini sınırlayan bir idari işlem tesis edilemeyeceği gibi, idare tarafından mevzuatta gösterilmeyen sebeplere dayanılarak bir kişinin çalışma hürriyetinin engellenmesi de mümkün değildir. Uyumsuzluk konusu olayda ise, idare tarafından sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlanmasına yönelik gerekli tedbirlerin alınarak idarenin üzerine düşen görevini yerine getirmesi gerekirken, bu yapılmayarak, söz konusu eksiklikler gerekçe gösterilerek ve kanunî bir dayanağı olmaksızın davacının çalışma hürriyetini sınırlandıracak mahiyette işlem tesis edilmiştir. Bu durumda; davacının gizli ve etraflıca yapılacak inceleme ile elde edilebilecek müspet delillerle genel kadın vasıflarını haiz olduğu ortaya çıkarılırsa

⁴⁰ DİDDGK, 11.2.2016, E. 2015/350, K. 2016/225, Erişim Tarihi: Ağustos 20, 2022, www.kazanci.com.tr.

öncelikle kendisini fuhşa sürükleyen sebepler komisyonca araştırılıp tekrar namuslu bir hayata dönmesini sağlayacak tedbirler düşünülerek, sağlanacak tedbirlerin fayda vermediği hallerde, hakkında 21. maddedeki şartlar varsa komisyonca genel kadın olarak tesciline karar verilmesi, ayrıca Tüzüğün amacı göz önüne alındığında idarenin üzerine düşen görevini yerine getirmesi gerekirken, genelevlerin mevcut fiziki durumu dikkate alındığında genel kadın sayısının artışının uygun olmayacağından bahisle, davacı hakkında Tüzükte öngörülen gerekli inceleme ve araştırma yapılmadan, çalışma hürriyetini sınırlandıracak mahiyette, davacıyı yasadışı yollardan fuhuş yapmaya zorlayan, dolayısıyla zührevi hastalıkların yayılmasının engellenmesi (kamu yararı) amacına aykırı olarak davacının genel kadın olarak çalışma izni talebinin reddine dair davaya konu işlemlerde hukuka uyarlık bulunmamaktadır.” demek suretiyle hüküm altına alınmıştır.

Buna karşılık Anayasa Mahkemesi, seks işçiliğinin bir meslek faaliyeti olarak kabul edilemeyeceğine hükmetmiştir. Anayasa Mahkemesinin ilgili kararında bu husus; “Fuhuş, sadece bu kapsamda kalan davranışta bulunan kişileri değil bu olgunun var olduğu toplumdaki diğer bireyleri sağlık, ahlak ve kişi -özellikle kadın- hakları gibi birden çok yönden ve derinden etkilemektedir. Rızasıyla fuhuşu ifa eden yetişkin bireylerin bir taraftan bu rızalarının geçerliliği tartışmalıyken, diğer yandan bu şekilde yapılan eylemlerin bir eğitim veya yetenek unsuruna bağlanması suretiyle meslek sayılması insan haysiyetiyle bağdaşmaz niteliktedir. Fuhuşun mesleki faaliyet çerçevesinde değerlendirilmesi insan bedeninin (özellikle kadın bedeninin) ekonomik pazar hâline getirilmesine yol açacaktır ki bu durum insan hakları açısından gerileme niteliğinde sayılmaktadır. Ayrıca Türkiye’de olduğu gibi bazı ülkelerde fuhuşun yasaklanmayıp düzenlenmesi yoluyla kontrol altına alınmasının zorunlu sonucu olarak ortaya çıkan fuhuştan elde edilen gelirin vergilendirilmesi veya profesyonel olarak fuhuş yapan kişilerin sosyal güvenlik kayıtlarının bulunması fuhuşun mesleki faaliyet olarak sınıflandırılması için yeterli kıstas kabul edilemez. Dolayısıyla fuhuşa yönelik eylemlerin bu kategori altında korunması olanaklı bulunmamaktadır.” şeklinde ifade edilmiştir⁴¹. Buna karşılık oyçokluğuyla alınan karara muhalif kalan üye, karşı oy gerekçesinde; Umumi Hıfzıssıhha Kanunu’nun ve buna dayalı olarak çıkartılan Tüzüğün ilgili maddeleri gereğince genel kadınlık statüsünün mevzuatımızda bir meslek olarak kabul edildiğini, başvurucunun mevzuatta öngörülen tüm koşulları sağlayarak, fiilen de çalıştığı genelevde genel kadın statüsüyle çalışmak üzere başvurduğunu ve talebinin mevzuatla öngörülmeyen soyut gerekçelerle reddedilmesi suretiyle özel hayata saygı hakkının ihlâl edildiğini belirtmiştir⁴². Anayasa Mahkemesi kararlarının gerçek ve tüzel kişiler için de bağ-

⁴¹ AYM Kararı, Başvuru No: 2014/18275, 4.7.2018, §56. Önceki tarihli bir kararında ise Anayasa Mahkemesi, fuhuşun meslek edinilmesinden söz etmiş ve bir mal satımı olmasa da hizmet satımı içerisinde değerlendirilebileceğini belirtmiştir; AYM Kararı, Başvuru Numarası: 2014/19152, 18.10.2017, §79.

⁴² AYM Kararı, Başvuru No: 2014/18275, 4.7.2018, Karşı Oy Gerekçesi §1.

layıcı niteliği göz önünde bulundurulduğunda (Anayasa m.153/6); ilgili mevzuat uyarınca izin verilen faaliyetin, bir meslek faaliyeti olmadığı ve bu nedenle mesleki sorumluluk sigortası teminatı kapsamında kalacağı düşünülebilir.

Genelevde çalışan kişiler, kendi hayatlarını ölüm rizikosuna karşı hayat sigortası; vücut bütünlüklerini ve sağlıklarını ise hastalık ve sağlık sigortası ve kaza sigortası ile sigorta teminatı altına alabilirler. Hayat Sigortası Genel Şartlarının⁴³ 9/3 maddesi uyarınca teminat dışında kalan hallerden biri, sigortalının suç işlemek veya suça teşebbüs eylemleri sebebiyle ölümüdür. Suç işlemek veya suça teşebbüs eylemleri, benzer şekilde; Ferdi Kaza Sigortası Genel Şartlarının 5/1-c maddesi ve Sağlık Sigortası Genel Şartları 2/b maddesi ile teminat dışında kalan haller arasında sayılmıştır. Suçların ve cezaların kanuniliği ilkesi gereği, bir fiile suç vasfı yüklenbilmesi için bu fiilin Kanunda suç olarak düzenlenmiş olması gerekir (Anayasa m.38). Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) fuhuşa ilişkin 227'nci maddesi incelendiğinde ise suç vasfı tanınan fiillerin; fuhuşa teşvik, kolaylaştırma, aracılık etme veya yer temin etme olduğu görülür. Nitekim suç olarak nitelendirilen fiiller arasında fuhuş yapmak bulunmaz⁴⁴. Kaldı ki burada dikkat edilmesi gereken husus, TCK'nın 227'nci maddesi uyarınca suç olarak nitelendirilen fiillerin, ruhsatsız şekilde fuhuş faaliyetinin gerçekleştirilmesi haline özgü olduğudur⁴⁵.

III. GENELEV ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN YAPTIRILABİLECEK SİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE AHLÂKA AYKIRILIK DEĞERLENDİRMESİ

Genelev işleten kişilerin ve burada çalışan seks işçilerinin sigorta sözleşmesi yapıp yapamayacaklarına ilişkin sorun, bu kimselerin sigortalı olabilir menfaat ve rizikolarının meşru olup olmadığı noktasında toplanır. Bu meşruiyet sorunu ise işletmenin ve çalışanların sürdürmekte oldukları faaliyetin ahlâka aykırılık yönü nedeniyle tartışılabilir.

⁴³ İlgili Genel Şartlar, 01.06.2022 tarihinde yürürlüğe girmiş olup yürürlük tarihinden sonra akdedilen sigorta sözleşmelerinde uygulama alanı bulur. Genel Şartların 33/2 maddesine göre bu Genel Şartlarda sigorta ettiren, sigortalı veya lehtarın lehine yapılan bir değişiklik, önceki tarihli sözleşmelere de hemen ve doğrudan uygulanır. Ancak 11.05.2002 tarihinde yayımlanan Hayat Sigortalıları Genel Şartlarında, 01.06.2022 tarihli Genel Şartların 9/3 maddesine benzer bir düzenleme mevcut değildir. 11.05.2002 tarihli Genel Şartların A.3.5. maddesi uyarınca aksine düzenleme olmadıkça teminat dışında kalan hallerden biri, AIDS'tir. 01.06.2022 tarihli Genel Şartlar ile önceki tarihli Genel Şartlarda yer almayan bir teminat dışı hal düzenlenmiştir. Bu durumda, 01.06.2022 tarihli Genel Şartların 9/3 maddesinin; sigorta ettiren, sigortalı veya lehtar lehine değil, aleyhine olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Zira 01.06.2022 tarihli Genel Şartların 9/3 maddesinin, bu Genel Şartların yürürlüğe girmesinden önce akdedilen sigorta sözleşmelerine uygulanabilmesi için ilgili maddenin sigorta ettiren, sigortalı veya lehtar lehine bir düzenleme getirmesi gerekir.

⁴⁴ AYM Kararı, Başvuru Numarası: 2014/19152, 18.10.2017, §74.

⁴⁵ Detaylı bilgi için bkz. Duygu Merki Çoksezen, *Fuhuş Suçu (TCK 227)*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021), 205-206. TCK'nın 227'nci maddesi ile Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ve buna dayanılarak çıkarılan Tüzük hükümlerinin zımnen ilga edildiğine ilişkin görüş için bkz. İzzet Özgenç, "Fuhuş ve Hukuk- Anayasa Mahkemesinin 18.10.2017 Tarihli ve 2014/19152 Numaralı Bireysel Başvuru Kararının Değerlendirilmesi", *Dr. Dr. h.c. Silvia Tellenbach'a Armağan*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 495.

A. BORÇLAR HUKUKU ÖZELİNDE SÖZLEŞMELERDE AHLÂKA AYKIRILIK

Sözleşmelerin kurulması bakımından esas olan, sözleşme özgürlüğü olup bu husus, sözleşmenin içeriğinin serbestçe belirlenmesini de kapsar. Nitekim TBK'nın 26'ncı maddesi uyarınca sözleşmenin içeriği; kanunda öngörülen sınırlar içinde kalmak kaydıyla taraflarca serbestçe belirlenebilir. Sözleşme özgürlüğüne getirilen sınırlardan biri, TBK'nın 27'nci maddesinde öngörülen kesin hükümsüzlük düzenlemesi olup ilgili maddeye göre “*Kanunun emredici hükümlerine, ahlaka, kamu düzenine, kişilik haklarına aykırı veya konusu imkânsız olan sözleşmeler kesin olarak hükümsüzdür.*”. Bu kapsamda bir sözleşmenin geçerliliğinden söz edebilmek için sözleşmenin ahlâka aykırı olmaması gerekir.

Sözleşmenin geçersizliğine yol açacak olan ahlâka aykırılık, ahlâk kavramına yüklenen anlam ile farklılık gösterebilir. Toplumdaki makul, ortalama bir bireylerin benimsediği toplumsal etik kurallara aykırı hareketler, sosyal ahlâk görüşü bakımından; sosyal ahlâktan bağımsız Anayasa ve diğer kanunlardaki düzenlemelerin temelinde yatan etik düzen kurallarına aykırılık ise hukuki ahlâk görüşü bakımından ahlâka aykırı olarak değerlendirilir. Ahlâk kurallarından besleniyor olmakla birlikte, hukuk kurallarının her zaman ahlâk kuralları ile birebir örtüşmemesi sonucunda; bu kurallar arasında farklılık olabilir. Bu durumda ise öncelik etik düzen kurallarında öngörülen sonuca, bir diğer deyişle hukuki ahlâk görüşüne verilmelidir⁴⁶. Zira genel ahlâk, toplumsal ahlâki değer yargılarından ziyade; pozitif hukuk düzenince belirlenen değer yargılarıdır⁴⁷.

Sözleşmenin ahlâka aykırı olarak nitelendirilmesi için sözleşmenin yapılması, tarafların edimleri veya ortak amaçlarındaki ahlâka aykırılığın, sözleşmeyi ahlâka aykırı hale getirmesi gerekir. Sözleşme taraflarının ortak amacı bakı-

⁴⁶ Antalya, *Marmara Hukuk Yorumu*, 456-457; Necip Kocayusufpaşaoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm Birinci Cilt, Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme*, 7. Tıpkı Bası, (İstanbul: Filiz Kitabevi, 2017), 555. Genel ahlâk kuralı, bir kanun maddesinde yer alıyorsa; emredici kurallara aykırılık kapsamında değerlendirilmelidir; Hatemi, *Ahlâka Aykırılık*, 36-37; Oğuzman ve Öz, *Cilt I*, 85. Yazılı olmayan bir ahlâk kuralının sözleşme serbestisini sınırlandırabilmesi için en nihayetinde pozitif hukuk kurallarında (Anayasa) öngörülenlere uygun olması gerektiğine dair detaylı açıklamalar için bkz. Hatemi, *Ahlâka Aykırılık*, 104-111. Genel ahlâka aykırılık halinin, hukuka aykırılığa nazaran tali nitelikte olduğu ve korunan hukuki menfaate ilişkin bir kanuni düzenlemenin mevcudiyeti halinde ayrıca genel ahlâka uygunluk araştırılmasına ihtiyaç olmadığı hakkında bkz. Derya Ateş, *Borçlar Hukuku Sözleşmelerinde Genel Ahlâka Aykırılık*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2007), 151. Nitekim Hatemi; konuya ilişkin detaylı açıklamalarında; hilenin ahlâka aykırı bir davranış olmakla birlikte, pozitif hukukta iptal yaptırımına tabi kılındığını ve hile halinde uygulanacak yaptırımın, ahlâka aykırılık nedeniyle butlan değil; iptal olduğunu belirtmiştir; *Ahlâka Aykırılık*, 152 dn. 27.

⁴⁷ Gümüş, *Genel Hükümler*, 222. Ahlâka aykırılığın, toplumun objektif ahlâk anlayışına göre belirlenebileceğine ilişkin bkz. Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, 144-145. TBK m.27/1'de yer alan ahlâk ifadesinin; bir toplumda belirli zaman diliminde, makul, dürüst ve orta zekalı bir kimsenin sahip olduğu düşüncelerin meydana getirdiği genel ahlâk olduğuna ilişkin bkz. Eren, *Genel Hükümler*, 363; Tekinay, *Borçlar Hukuku*, 353. Benzer şekilde bkz. Oğuzman ve Öz, *Cilt I*, 85. Genel ahlâk kavramının çerçevesinin belirlenmesine ilişkin detaylı bilgi için bkz. Ateş, *Genel Ahlâka Aykırılık*, 83 vd.; Hatemi, *Ahlâka Aykırılık*, 83 vd.

mından yapılacak değerlendirmede; amacın ahlâka aykırılığının her iki tarafça da bilinmesi gerekir⁴⁸. Borçlar hukukunda, ahlâka aykırı olarak değerlendirilen sözleşme örneklerinden bazıları; para karşılığı adam öldürme, rüşvet⁴⁹ ve para karşılığı cinsel ilişkide bulunmak için kurulanlardır. Genelev işletmesi bakımından yapılacak sözleşmelerin ahlâka aykırılığı bakımından, genelevin açılması için Devlet izninin olup olmadığı dikkate alınmalıdır⁵⁰. Buna karşılık doktrinde; Devlet izni ile açılmış olsa dahi genelevde yürütülen faaliyetin ahlâka aykırılığı neticesinde⁵¹, genelev işletmesine yönelik sözleşmelerin de ahlâka aykırı olarak değerlendirilmesi gerektiği de ileri sürülmüştür⁵².

B. SİGORTA SÖZLEŞMELERİNDE AHLÂKA AYKIRILIK

Sigorta sözleşmeleri özelinde yapılacak değerlendirme bakımından, öncelikle devlet kontrolünde olan genelevler ve burada çalışan seks işçileri ile yasal olmayan -gizli fuhuş adı verilen- faaliyet arasında ayırım yapılmalıdır. Gizli fuhuş halinde; bu yerleri işleten kişilerin ve burada veya bağımsız olarak çalışan seks işçilerinin meşru olmayan menfaat ve rizikolarından söz etmek gerekir. Bu

⁴⁸ Eren, *Genel Hükümler*, 366; Gümüş, *Genel Hükümler*, 222. Tarafların ahlâka aykırı amacı bilmelerinin yanı sıra bu amacı gerçekleştirme istemeleri ve bu hususu sözleşmenin esasları unsurlarından biri olarak kabul etmeleri gerekir; Ateş, *Genel Ahlâka Aykırılık*, 227-228; Hatemi, *Ahlâka Aykırılık*, 170-172, 194. Benzer bir şekilde bilme şartına ek olarak aranması gereken hususlara ilişkin bkz. Kocayusufoğlu, *Birinci Cilt*, 558; Oğuzman ve Öz, *Cilt I*, 86. Taraflardan birinin amacının ahlâka aykırı olması ve karşı tarafın sözleşmenin kurulduğu sırada bundan haberdar olması halinde sözleşmenin geçerliliğine ilişkin görüşler için bkz. Gümüş, *Genel Hükümler*, 223; Tekinay, *Borçlar Hukuku*, 355.

⁴⁹ Adam öldürme ve rüşvet sözleşmeleri, "ahlâka aykırılığın ikincilliği" kuralı uyarınca, ilk olarak emredici hükümlere aykırılık sebebiyle geçersiz olur; Gümüş, *Genel Hükümler*, 219, 223 dn. 189. İlgili örneklerin, emredici hükümlere aykırı olduğuna ilişkin bkz. Eren, *Genel Hükümler*, 361; Kocayusufoğlu, *Birinci Cilt*, 557. Adam öldürme bakımından aynı yönde bkz. Kılıçoğlu, *Genel Hükümler*, 140.

⁵⁰ Antalya, *Marmara Hukuk Yorumu*, 457-458; Eren, *Genel Hükümler*, 365-366; Gümüş, *Genel Hükümler*, 224; Kocayusufoğlu, *Birinci Cilt*, 557; Oğuzman ve Öz, *Cilt I*, 86 dn. 136. Alman hukukunda ise 20.12.2001 tarihli Resmi Gazete'de (*BGBI. I p. 3983*) yayımlanan Hayat Kadınlarının Hukuki İlişkileri Hakkında Kanun'un (*Gesetz zur Regelung der Rechtsverhältnisse der Prostituierten- Prostitutionsgesetz/ProstG*) 1'inci maddesi kapsamında söz konusu faaliyetlerin ahlâka aykırı olup olmadığı tartışılmıştır. Doktrinde bir görüş, söz konusu düzenleme ile, ilgili faaliyetlerin ahlâka aykırılık tartışmasının son bulduğunu belirtmekte iken diğer görüş ise bahsi geçen düzenlemenin ilgili faaliyetlerin ahlâka aykırı olup olmadığı noktasında açık bir hüküm öngörmediği, ancak Alman Medeni Kanunu (*BGB*) §138/1'de yer alan hukuki sonuçlarının kısmen değiştirilmesinin söz konusu olduğunu ileri sürmektedir. Detaylı bilgi için bkz. MüKoBGB/Armbrüster, *ProstG*, §1, Rn. 30-34.

⁵¹ Genelev faaliyetlerinin ahlâka aykırı olarak değerlendirilmesi, Anayasa'nın insanca yaşama ve insan haysiyetine ilişkin kurallarına uygundur; Hatemi, *Ahlâka Aykırılık*, 262.

⁵² Hatemi, *Ahlâka Aykırılık*, 264; M. Turgut Öz, *BK m.65 Kuralının Sınırlandırılması Sorunu ve BK m.20 Kuralı ile İlişkisi Rüşvet - Başlık Parası*, (İstanbul: Aristo Yayınevi, 2020), 28 dn. 44. Kılıçoğlu, herhangi bir ayırım yapmaksızın toplumsal değer yargılarımız uyarınca yarar karşılığı cinsel ilişkiye girilmesi anlamında hayat kadınlarına ilişkin sözleşmelerin ahlâka aykırı olduğunu söylemektedir; *Genel Hükümler*, 144-145. Aynı yönde bkz. Tekinay, *Borçlar Hukuku*, 354-355. Nitekim genelev işletme faaliyetinin genel ahlâka aykırılığı, Devletin izninden bağımsızdır; Ateş, *Genel Ahlâka Aykırılık*, 230-231.

kapsamda değerlendirilebilecek kimselerin sigorta sözleşmesi yapması mümkün değildir. Buna karşın devlet, fuhşu kontrol altına almak ve toplum sağlığını korumak amacıyla genelev açılmasına ilişkin yetkiyi kendi elinde bulundurur.

Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 128'inci maddesi uyarınca çıkarılan Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü'ne göre genelevlerin açılması; Zührevi Hastalıklar ve Fuhuşla Mücadele Komisyonu'nun kabulü ve en büyük mülki amirin onayına tabidir. Tüzüğün 2'nci maddesine göre; bahsi geçen Komisyonun kurulacağı yerler, polis ve belediye teşkilatı kurulmuş olan yerlerdir.

Tüzüğün 50'nci maddesine göre genelevin açılabilmesi için genelev açmak isteyenler, öncelikle bir dilekçe ile mahallin en büyük mülki amirine müracaat edeceklerdir. İlgili dilekçe, ekleri ile birlikte Zührevi Hastalıklar ve Fuhuşla Mücadele Komisyonuna gönderilecek olup Komisyonca görevlendirilecek sağlık ve icra kısmı memurlarından oluşan bir heyet; dilekçede ismi geçen kişiler hakkında gereken incelemeyi yaparak, genelev olacak binayı da inceledikten sonra görüşlerini Komisyona bir raporla bildirir. Genelev açmak isteyen kimsenin, genelev olarak kullanılacak yerin ve burada çalışacak kadınların durumları Tüzük hükümlerine uygun ise dilekçe sahibinin isteği Komisyonca kabul edilir. Sonrasında bu istek, en büyük mülki amirce onaylanır ve bu yerin açılmasına izin verilir (Tüzük m.52)⁵³.

Genelevlerde çalışan seks işçileri ise SSK'nın 4/2-e maddesi gereğince sigortalı sayılır. Seks işçilerinin, sigortalı sayılabilmesi; genelevin devlet kontrolünde açılmış olmasına ve çalışan kişilerin, Tüzüğün 21'inci maddesinde yer alan şartları sağlayarak genel kadın olarak tescil edilmelerine bağlıdır. İlgili madde uyarınca bir kadının genel kadın olarak tescil edilebilmesi için fuhşu kendisine sanat edinmesi veya 20'nci madde gereğince hakkında komisyonca karar verilmiş olması, 21 yaşını bitirmiş olması, yabancı tabiiyetinde bulunmaması ve tabiiyetsiz olmaması gerekir. Kadının, ilgili maddede sayılan şartları taşıdığından Komisyonca tespitinden sonra kadınların her biri için sicil kartonu düzenlenir, numaralanır ve kartona kadınların bir fotoğrafı yapıştırılarak adları, soyadları, yaşları, doğdukları, ikamet ettikleri ve fuhşu yapacakları yerler kaydedilir (Tüzük m.22). Tüzüğe, 1973 yılında getirilen Ek Madde ile genelevlerde ve tek başına fuhşu yapılan evlerde, genel kadın olarak evli kadın çalıştırılması yasaklanmıştır⁵⁴.

Yukarıda belirtildiği şekilde tescil edilen kişiler ile devlet kontrolünde faaliyetine izin verilen genelevleri işleten kimseler bakımından, menfaatlerinin

⁵³ Ayrıca bkz. Fuhuş Faaliyetinde Bulunan Kişilerin Korunması Hakkında Kanun (*Gesetz zum Schutz von in der Prostitution tätigen Personen- Prostituiertenschutzgesetz/ProstSchG*) §12-23.

⁵⁴ Ayrıca bkz. Fuhuş Faaliyetinde Bulunan Kişilerin Korunması Hakkında Kanun (*Gesetz zum Schutz von in der Prostitution tätigen Personen- Prostituiertenschutzgesetz/ProstSchG*) §3-11.

ve öngörülen rizikoların ahlâka aykırı olmasından hareketle sigorta sözleşmesi yapamayacaklarını söylemek mümkün olmamalıdır. Zira sigorta sözleşmesinin unsurlarından olan menfaat ve rizikonun meşruluğu ile ifade edilen daha ziyade şekli meşruyettir. Genelevler, Devletin kontrolünde olup kanuni düzenlemelerle belirli standartlara kavuşturulmuştur. Buna ek olarak; SSK'nın 4/2-e maddesi uyarınca genelevlerde çalışan kadınlar da sigortalı sayılır. TCK'nın 227'nci maddesinde de fuhuş fiili suç olarak tanımlanmamış; fuhuşa teşvik, kolaylaştırma, aracılık etme veya yer temin etme fiilleri suç olarak nitelendirilmiştir. Bu açıklamalar neticesinde; fuhuş fiilinin kendisinin yasaklandığını söylemek mümkün olmamasına karşın, bu fiile meşru bir anlam yüklediği de söylenemez. Zira geleneksel ahlâk kuralları ve insan onuru bakımından kabul edilemez nitelikte olan fuhuş fiilinin, maddi bir meşruiyete sahip olduğunu söylemek güçtür⁵⁵. Genelevlerin açılması veya burada çalışan kişiler, devlet kontrolünde olup kanuni düzenlemeler ile koruma altına alınmıştır. Hâlihazırda açılması Devlet onayına tabi olan, vergi ödemekle yükümlü kılınan genelev işletenler ile bu yerlerde çalışmaları tescil şartına bağlanan ve SSK kapsamında sigortalı kabul edilen kişilerin menfaatlerinin de şekli bir meşruiyete kavuşturulduğu görülür⁵⁶.

Sigorta sözleşmelerinde ahlâka aykırılık nedeniyle yapılacak meşruluk değerlendirilmesinde; salt fiilin ya da korunması istenen menfaatin değil, sigortanın bütününe ahlâka aykırı olmasından söz edilmelidir. Öyle ki trafik kazası neticesinde doğan zararlar bakımından kasko ve zorunlu mali mesuliyet sigortası, dok-

⁵⁵ Öktem, genelevlerin ve burada yürütülen faaliyetin genel ahlâka aykırı olduğundan bahisle, idare tarafından bu hususta düzenleme yapılmasının, ilgili faaliyeti teşvike değil; bu faaliyet neticesinde doğabilecek zararların sınırlandırılmasına ve zabitaların görevlerine yol gösterici olmasına yönelik olduğu görüşündedir; 102. Benzer şekilde bkz. Hatemi, *Ahlâka Aykırılık*, 263. Nitekim yasal düzenleme, ilgili müessesenin genel ahlâka aykırılık niteliğini ortadan kaldırmaz; Ateş, *Genel Ahlâka Aykırılık*, 230; Battal, 222; Hatemi, *Ahlâka Aykırılık*, 264; İlhan E. Postacioğlu, "T. C. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu Kararın Sayısı: E. 30, K. 2 Kararın Günü: 14/1/1948", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. XV, S. 4, 1949, 1291; Öz, *BK m.65*, 28 dn. 44; Tekinay, *Borçlar Hukuku*, 354 dn.7. Bu yönde bir karar (Y4.HD, 28.12.1959, E. 957/10681, K. 1331) için bkz. Ateş, *Genel Ahlâka Aykırılık*, 231 dn. 649; Hatemi, *Ahlâka Aykırılık*, 267 dn. 12.

⁵⁶ Kenan Tunçomağ, "1980 Yılı Başında Türkiye'nin Sosyal Güvenlik Durumu", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 45, S. 1-4, 1981, 712-713. *Elbir* ise ahlâk normlarının bu şekilde katı kullanılmasının ve hukuk normlarına uygun olarak kurulan genelevlere, ahlâka aykırılık nedeniyle varlık tanınmamasının çelişkili olduğunu belirtmiştir; Halil Elbir, "Realist bir Tevhid-i İçtihat Kararı, Genelev Olarak Kullanılmak Üzere Gayrimenkul Kiralanması Muteber Midir?", *Sosyal Hukuk ve İktisat Mecmuası*, Y. 1, S. 2, 1948, 89 vd. *Hatemi* ise konuyu piyango ve bahis üzerinden değerlendirirken; piyango ve bahsin Devlet eliyle yapılmasına izin veren kanuni düzenlemelerin, bu müesseselerin ahlâk kurallarına aykırı olarak nitelendirilmesinin önüne geçtiğini; ancak aynı değerlendirilmenin genelevler bakımından yapılamayacağını söylemiştir. Zira piyango ve bahse ilişkin izin düzenlemeler ile bu müesseselerin ahlâka aykırılığı tartışması sona erdirilmiş olup buna karşın, genelevlere ilişkin Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ve Tüzük hükümleri, piyango ve bahse dair hükümlerle aynı nitelikte değildir; *Ahlâka Aykırılık*, 265-266 dn. 11. Genelevlere ilişkin mevzuat hükümlerinin, işletmeyi yalnızca idare hukuku anlamında bir düzenlemeye kavuşturduğu; bu düzenlemenin, genelevlere medeni hukukta varlık tanımak anlamına gelmediğine ilişkin bkz. Postacioğlu, 1293 vd.; Tekinay, *Borçlar Hukuku*, 354 dn. 7. Benzer şekilde bkz. Battal, 222.

torun hatalı tedavisi nedeniyle doğan zararlara karşı mesleki sorumluluk sigortası veya devlet kontrolünde olan bahis işletmeleri işletenlerin sigorta sözleşmesi yaptırması mümkündür. Tüm bu örneklerin temelinde de riziko konusu davranış, ahlâka aykırı bir davranış olabilir⁵⁷. Menfaat ve rizikonun ahlâka aykırılık nedeniyle meşru olmadığına dair değerlendirme yapılırken, ahlâka aykırılığın sigortanın tamamına sirayet etmesi dikkate alınmalıdır⁵⁸. Kurulması ve faaliyeti Devlet kontrolünde olan genelevlerin mevcudiyeti, sigorta sözleşmesi ile sağlanmaz. Bir diğer deyişle, sigorta bu faaliyetler bakımından bir araç değildir⁵⁹. Nitekim yapılan sigorta sözleşmesinin amacı, genelev işleten ve burada çalışan kişilerin faaliyetlerini gerçekleştirmek veya bunu teşvik, kolaylaştırma değildir. Buna ek olarak; genelevde çalışan seks işçilerinin de denetimi ve kontrolünün Devlet eliyle sağlandığı göz önünde bulundurulduğunda, bu kimselerin yapacakları sigorta sözleşmeleri de genelevde yürüttükleri faaliyetin devamlılığına yardımcı olmaz. Zira bu kimselerin yaptıkları sigortalar ile teminat altına almak istedikleri menfaat, kendi malvarlığı veya şahısvarlığı unsurlarına yöneliktir.

Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun vermiş olduğu 14.1.1948 tarihli, E. 1943/30, K. 1948/2 sayılı kararında⁶⁰; genelev olarak kullanılmak üzere yapılan taşınmaz kira sözleşmesinin, kanuna ve ahlâka aykırı olduğunun veya ahlâka aykırı bir amacı gerçekleştirmek için yapıldığının iddia edilemeyeceği, hükümetin izni alınarak açılan genelevler bakımından bu aykırılığın ileri sürülmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir. Söz konusu karara göre;

“Mevzuatımıza göre genel evler; ancak Hükümetin izin ve müsaadesiyle açılabilir. Her ne kadar İçişleri Bakanlığının 12 Nisan 1930 günlü tamiminin altıncı bendinde (badema Türkiye'nin hiçbir mıntikasında umumhane açılmasına müsaade ve müsamaha edilmeyeceği) bildirilmiş ise de, sonradan yürürlüğe girmiş olan Umumi Hıfzıssıhha Kanununun 128'inci maddesine istinaden neşredilen Tüzük ile bu tamimin hükmü kalmamış ve nitekim 24 Mayıs 1931 günlü tamimle ve 12 Haziran 1930 günlü tebliğin Tüzük'e aykırı hükümlerinin kaldırıldığı ayrıca bildirilmiştir.

⁵⁷ Günay, *Sigorta Hukuku*, 57; Ünan, *Cilt I*, 59.

⁵⁸ Atabek, *Sigorta Hukuku*, 69-70; Can, *Sigorta Hukuku*, 144-146; Günay, *Sigorta Hukuku*, 57; Ünan, *Cilt I*, 58-59.

⁵⁹ Yangın rizikosuna karşı sigorta teminatı altına alınan bir genelevin, kurulması ve çalışması; yapılan yangın sigortasına dayanmaz, bir diğer deyişle yapılan yangın sigortası, genelev bakımından bir araç niteliğinde değildir; Atabek, *Sigorta Hukuku*, 69-70. Fuhuşu kolaylaştırmaya yarayan sözleşmelerin geçersiz olacağı; ancak genelev binasının sigortalanmasında ahlâka aykırılık bulunmadığı yönündeki yabancı mahkeme kararının isabetli olduğuna ilişkin bkz. Hatemi, *Ahlâka Aykırılık*, 412 dn. 190.

⁶⁰ YİBGK, 14.1.1948, E. 1943/30, K. 1948/2, Erişim Tarihi: Ağustos 20, 2022, www.kazanci.com.tr. Benzer bir uyuşmazlık bakımından Ankara Asliye Ticaret Mahkemesinin verdiği 10.06.1938 tarihli, aksi yönde bir karar için bkz. Öktem, 89-90.

Bundan başka Umumi Hıfzıssıhha Kanununun 128, 129, 130, 131 ve 132'nci maddelerinde umumi kadınlar hakkında hususi hükümler konulmuş olduğu gibi zührevi hastalıklarla mücadele nizamnamesinde de bu evlerin nerelerde ve ne gibi şartlar altında açılabileceği ayrıca gösterilmiştir.

Bu sebeplerden ötürü Hükümetin izin ve müsaadesi olmaksızın genel ev açmak ve işletmek kanuna ve ahlaka mugayir bulunmuş ise de, Hükümetin izni telahuk edince bu aykırılığın, bahis konusu edilmesine lüzum ve icap kalmaz ve genel ev olarak kullanılmak üzere kiralanan gayrimenkule müteallik akitlerin kanun ve ahlaka mugayir olduğu yahut ahlaka mugayir bir maksadın istihsali zımında yapıldığı iddia edilemez.”

Geneleve ilişkin verilen bir başka karar ise Yargıtay 13. Hukuk Dairesi'nin 13.12.1976 tarihli, E. 1976/2884 ve K. 1976/8294 sayılı kararıdır⁶¹. İlgili karara konu uyumsuzluk; genelev işletmek üzere ortaklık kuran taraflardan birinin, günlük kazançlarından payına düşen paranın kendisine verilmediği iddiası üzerine karşı tarafın, genelev işletmek üzere kurulan ortaklıkların Borçlar Kanunu'nun 19'uncu ve 20'nci maddelerine aykırı olması nedeni ile geçersiz olduğu temeline dayanır. İlgili uyumsuzlukta Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, yukarıda söz edilen YİBGK kararına da atıf yaparak; *“Genelev işletmenin ahlaka aykırı olduğunda uyumsuzluk yoktur. Bu müesseseye köleliğin devamını hatırlatan, insanlık haysiyetine yaraşmayan bir müessesedir. Ancak bazı sosyal zorunluluklar nedeni ülkemizde hükümetin izni ile genelev işletmesine izin verilmektedir. Hükümetin izni ile genelev işletmek duruma ahlakilik kazandırmaz ise de; ahlakilik tartışmasını pratik olarak önler. Esasen genelev işletmesine hem hükümetçe müsaade edilmek, hem de bu müesseseye ile ilgili bütün işlemlere, sözleşmelere hukuk alanında hiç bir varlık tanımamak mantıkla da bağdaşamaz (...) O halde hükümetin izni ile genelev işletilmesinin mümkün bulunmasına ve olayımızda da izni mevcut olmadığına ilişkin bir itiraz ileri sürülmemesine göre genelevin ortak olarak işletilmesine ve ortakların, ortaklıktan doğan haklarını birbirlerinden istemelerine engel yoktur ve bu durumda ahlaki aykırılık iddiası dinlenemez.”* şeklinde karar vermiştir.

Genelev işleten kimselerin ve genelevde çalışan seks işçilerinin yapacakları sigorta sözleşmelerinin, ahlâka aykırılık bakımından değerlendirilmesinde; söz konusu kararlar da göz önünde bulundurulduğunda, hâlihazırda kanuni bir düzenleme ile izin verilen husus bakımından, ahlâka aykırılıktan söz edilmesi mümkün olmamalıdır⁶². Devlet kontrolündeki genelevler ve burada çalışan kişiler hakkında

⁶¹ Y13.HD, 13.12.1976, E. 1976/2884, K. 1976/8294, Erişim Tarihi: Ağustos 20, 2022, www.kazanci.com.tr.

⁶² Aynı yönde bkz. Elbir, 92 vd.; Tunçomağ, 713. Benzer bir şekilde bkz. Oğuzman ve Öz, *Cilt I*, 87. Genelev binasına ilişkin sigorta sözleşmesinin ahlâka aykırı olmayacağına hükmeden yabancı mahkeme kararının isabetli olduğuna dair bkz. Hatemi, *Ahlâka Aykırılık*, 412 dn. 190. Aksi yönde bkz. Ateş, *Genel Ahlâka Aykırılık*, 230-231; Battal, 222; Öktem, 102; Öz, *BK m.65*, 28 dn. 44; Postacıoğlu, 1291 vd.; Tekinay, *Borçlar Hukuku*, 354 dn. 7.

Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan Tüzük gereğince gerekli hukuki düzenlemeler yapılmış olup bu yerler ve kişiler, ilgili düzenlemeler uyarınca şekli bir meşruluğa kavuşturulmuştur. Kaldı ki bu kimselerin yaptırımları sigorta sözleşmeleri ile teminat altına alınan menfaat ve rizikolar, kişilerin malvarlığı ve şahısvarlığı unsurlarına yöneliktir. Bu durumda yapılacak sigortalar, genel ahlâk kuralları ve insan onuru bakımından maddi anlamda meşru kabul edilemeyen bir faaliyetin yapılması veya kolaylaştırılmasına değil; kişilerin malları üzerindeki menfaatlerinde meydana gelebilecek zararlara veya kişilerin yaşamının, vücut bütünlüğünün ve sağlığının korunmasına yöneliktir.

SONUÇ

Sigorta sözleşmesinin kurulması ve devamı bakımından, menfaat ve riziko unsurları zorunlu unsurlardandır. Sigorta menfaati, sigorta sözleşmesinin konusunu oluşturmakta olup tüm sigorta türleri bakımından geçerlidir. Zira mal sigortalarında kişinin malı üzerindeki menfaati, sorumluluk sigortalarında malvarlığının pasifindeki artışın engellenmesine yönelik menfaati, can sigortalarında ise bir kimsenin hayatı, vücut bütünlüğü veya sağlığı nezdinde var olan menfaati sigorta teminatı altına alınır. Pasif sigortalarında ve can sigortalarında sigorta teminatı altına alınan menfaatin, çoğu zaman somut ve belirli bir meblağ olarak tespit edilememesi; bu sigortalar bakımından menfaatin var olmadığı şeklinde yorumlanmamalıdır. Her ne kadar sigortalanabilir menfaatin, ekonomik bir değeri ve parasal bir karşılığı olması gerekse de bu değer ve karşılığın, katı bir şekilde somut ve objektif bir değer olarak belirlenmesi de gerekmez.

Sigorta sözleşmesinde riziko ise gerçekleşip gerçekleşmeyeceği veya ne zaman gerçekleşeceği belirli olmayan, taraf iradelerinden bağımsız bir şekilde ortaya çıkan ve gerçekleşmesi ile zarar doğuran olaydır. Buna göre sigorta sözleşmesinin geçerli bir şekilde kurulabilmesi için sözleşmenin kurulduğu sırada rizikonun henüz gerçekleşmemiş olması gerekir. Nitekim sözleşme süresince rizikonun gerçekleşmesi ve tam hasarın meydana gelmesi halinde sigorta sözleşmesi sona erer.

Türk Ticaret Kanunu'nun 1404'üncü maddesi uyarınca; sigorta ettiren veya sigortalının, ahlâka aykırı fiillerinden doğan zararların sigorta teminatı altına alınması mümkün değildir. Buna göre sigorta sözleşmesinin kurulması ve devamında mevcudiyeti aranan menfaat ve riziko unsurlarının meşru olması gerekir. İlgili hüküm uyarınca menfaat ve riziko bakımından aranan meşruiyet, daha ziyade şekli bir meşruiyettir. Öyle ki sigorta sözleşmesinin, ahlâka aykırılık nedeniyle geçersiz sayılması için söz konusu aykırılığın sigortanın tamamına sirayet etmesi aranmalıdır. Aksi yorum, kasko ve trafik sigortası, hekimin mesleki sorumluluk sigortası gibi birçok sigortanın geçersizliği sonucunu doğurur. Zira bu sigortalarda riziko olarak adlandırılan husus da sigortalının ahlâka aykırı bir davranışı sonucunda gerçekleşebilir.

Benzer bir değerlendirme genelev işleten kişiler ile genelevde çalışan seks işçilerinin yaptracakları sigortalar için de söz konusu olmalıdır. Genelev işleten kişiler; mallarında meydana gelecek zararlar bakımından mal sigortası, genelev faaliyetinin devamı sırasında kendi sorumluluklarını doğuran zararlar bakımından ise işveren sorumluluk sigortası veya üçüncü şahıslar mali mesuliyet sigortası yaptırabilir. Genelevde çalışan kişiler ise mallarında meydana gelecek zararlar için mal sigortası, genelevdeki faaliyetleri sırasında kendi sorumluluklarını doğuran zararlar bakımından mesleki sorumluluk sigortası veya kendi hayat, vücut bütünlükleri ya da sağlıkları bakımından can sigortası yaptırabilir. Ancak genelevde çalışan kişilerin yaptıracağı mesleki sorumluluk sigortası bakımından sigortanın kapsamı göz önünde bulundurulmalıdır. Zira ilgili Genel Şartlarda, mesleki sorumluluk sigortasının, ancak mesleki faaliyetin ifası sırasında meydana gelen zararlardan doğan sorumluluk için yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu 2018 tarihli kararda ise fuhuş faaliyeti, mesleki bir faaliyet olarak kabul edilmemiştir.

Genelev örneği üzerinden yapılacak farklı türdeki sigortalar bakımından; faaliyetin ahlâka aykırılığı iddiası ile sigorta sözleşmesinin yapılması engellenmemelidir. Zira Umumi Hıfzıssıhha Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan Tüzük uyarınca genelevlerin kuruluşu ve çalışması ile genelevde çalışan kadınlar, kanuni bir düzenlemeyle koruma altına alınmış ve faaliyetin, Devlet kontrolünde gerçekleştirileceği öngörülmüştür. Bu çerçevede; halihazırda mevzuat ile şekli meşruiyeti sağlanmış olan genelev ve genelevde çalışan kişiler bakımından faaliyetin ahlâka aykırı olduğuna dair iddia ileri sürülemez. Kaldı ki genelev işleten kişiler ile genelevde çalışan kimselerin yaptıracakları sigortalar, söz konusu faaliyetin gerçekleştirilmesini sağlamaya değil; kişilerin malvarlığı veya şahısvarlığı unsurları üzerindeki menfaatlerini korumaya yöneliktir. Bu yönüyle söz konusu sigortaların, bir bütün olarak meşru olmadığından da söz edilemez.

KAYNAKÇA

- Antalya, Gökhan. *Marmara Hukuk Yorumu Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. V/1, 1*. Ankara: 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2019.
- Aral Eldeleklioğlu, İrem. “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Uyarınca Sigorta Ettirenin Prim Ödeme Borcu”. 10. Yıl’a Armağan. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Y. 11, S. 22, Güz 2012/2: 203-222.
- Armbrüster, Christian. *Privatversicherungsrecht*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2013.
- Arseven, Halil. *Sigorta Hukuku*. İstanbul: 2. Baskı, Beta Yayınları, 1991.
- Atabek, Reşat. *Sigorta Hukuku*. İstanbul: Duygu Matbaası, 1950.
- Ateş, Derya. *Borçlar Hukuku Sözleşmelerinde Genel Ahlâka Aykırılık*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2007.
- Ayhan, Rıza; Çağlar, Hayrettin ve Özdamar, Mehmet. *Sigorta Hukuku Ders Kitabı*. Ankara: 2. Baskı, Yetkin Yayınları, 2019.
- Bartholomäus, Peter. *Das Versicherungsrechtliche Bereicherungsverbot*. Karlsruhe: VVW, 1997.
- Battal, Ahmet. “Ticari İşletme Kistasları Karşısında Genelevlerin Durumu”. *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. S. 5, 1992: 207-224.
- Beckmann, Ronald Micheal und Matusche-Beckmann, Annemarie. *Versicherungsrechts-Handbuch*. 3. vollständig überarbeitete Auflage, München: C.H. Beck, 2015.
- Bozer, Ali. *Sigorta Hukuku*. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, 1965.
- Bozkurt, Tamer. *Sigorta Hukuku*. Ankara: 13. Baskı, Yetkin Yayınları, 2022.
- Bruck/Möller. *Großkommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, Zweiter Band, Einführung; §§33-73*. Berlin: 9. völlig neu bearbeitete Auflage, De Gruyter Recht, 2010.
- Bruck/Möller. *Großkommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, Dritter Band, Einführung; §§74-99*. Berlin: 9. völlig neu bearbeitete Auflage, De Gruyter Recht, 2009.
- Bruck/Möller. *Großkommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, Erster Band, Einführung; §§1-32*. Berlin: 9. völlig neu bearbeitete Auflage, De Gruyter Recht, 2008.
- Bruns, Alexander. *Privatversicherungsrecht*. München: C.H. Beck, 2015.
- Can, Mertol. *Türk Özel Sigorta Hukuku, Cilt I*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2018.
- Çeker, Mustafa. *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku*. Adana: 20. Baskı, Karahan Kitabevi, 2019.
- Deutsch, Erwin und Iversen, Thore. *Versicherungsvertragsrecht*. Karlsruhe: 7. Auflage, VVW, 2015.
- Elbir, Halil. “Realist bir Tevhid-i İçtihat Kararı, Genelev Olarak Kullanılmak Üzere Gayrimenkul Kiralanması Muteber midir?”. *Sosyal Hukuk ve İktisat Mecmuası*, Y. 1, S. 2, 1948: 89 vd.
- Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. 24. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.
- Gümüş, Mustafa Alper. *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- Günay, M. Barış. *Sigorta Hukuku*. Ankara: 3. Baskı, Seçkin Yayıncılık, 2021.

- Hatemi, Hüseyin. *Hukuka ve Ahlâka Aykırılık Kavramı ve Sonuçları (Özellikle BK. 65 Kuralı)*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1976.
- Hofmann, Edgar. *Privatversicherungsrecht*. München: 4. völlig überarbeitete Auflage, C.H. Beck, 1998.
- Kaner, İnci Deniz. *Sigorta Hukuku*. İstanbul: 3. Baskı, Filiz Kitabevi, 2018.
- Kara, Etem. *Sigortalananabilir Menfaat İlkesi*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.
- Kayıhan, Şaban ve Bağcı, Ömer. *Türk Özel Sigorta Hukuku Dersleri*. İzmit: 4. Baskı, Umuttepe Yayınları, 2019.
- Kender, Rayegan. *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*. İstanbul: 17. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: 23. Bası, Turhan Kitabevi, 2019.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip. *Borçlar Hukuku Genel Bölüm Birinci Cilt, Borçlar Hukukuna Giriş Hukuki İşlem Sözleşme*. İstanbul: 7. Tıpkı Bası, Filiz Kitabevi, 2017.
- König, Willy. “Sigorta Menfaati ve Değerlendirilmesi (Cevap)”, Çev. Öztan, F., *BATİDER*, C. V, S. 1, 1969: 46-55.
- Koroğlu Ölmez, Belin. *Sigorta Hukukunda Zenginleşme Yasası*. Çankaya Üniversitesi SBE, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Ankara: 2020.
- Koroğlu Ölmez, Belin. “Menfaat Prensibi ve Zenginleşme Yasası İlkesi Çerçevesinde Grup Mal Sigortalara Dair Kanuni Esasların Değerlendirilmesi”, Arş. Gör. Ceren Damar Şenel Armağanı, Cilt II. *ÇÜHFD*, C. 5, S. 1, 2020: 2455-2476.
- Langheid, Theo und Rixecker, Roland. *VVG - Versicherungsvertragsgesetz: mit mit Einführungsgesetz und VVG-Informationspflichtenverordnung: Kommentar*. München: 6. Auflage, C.H. Beck, 2019.
- Langheid, Theo und Wandt, Manfred. *Münchener Kommentar zum Versicherungsvertragsgesetz, Band 1, §§1-99, VVG-InfoV*. München: 2. Auflage, C.H. Beck, 2016.
- Merki Çoksezen, Duygu. *Fuhuş Suçu (TCK 227)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2021.
- Möller, Hans. “Menfaat ve Değerlendirilmesi”, Çev. Öztan, F., *BATİDER*, C. IV, S. 2, 1967: 255-273.
- Oğuzman, M. Kemal ve Öz, M. Turgut. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler; Cilt I*. İstanbul: 16. Bası, Vedat Kitapçılık, 2018.
- Öktem, İmran. “Umumi Ev Olarak Kullanılmak Üzere Gayri Menkul Kiralanması”. *İzmir Barosu Dergisi*. Sene: 3, S. 2-10: 89-102.
- Öz, M. Turgut. *BK m.65 Kuralının Sınırlandırılması Sorunu ve BK m.20 Kuralı ile İlişkisi Rüşvet - Başlık Parası*. İstanbul: Aristo Yayınevi, 2020.
- Özgenç, İzzet. “Fuhuş ve Hukuk- Anayasa Mahkemesinin 18.10.2017 Tarihli ve 2014/19152 Numaralı Bireysel Başvuru Kararının Değerlendirilmesi”. *Dr. Dr. h.c. Silvia Tellenbach’a Armağan*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018: 483-501.
- Postacioğlu, İlhan E. “T. C. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulu Kararın Sayısı: E. 30, K. 2 Kararın Günü: 14/1/1948”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. C. XV, S. 4, 1949: 1288-1309.

- Prölss ve Martin. *Beck'sche Kurz Kommentare: Versicherungsvertragsgesetz: mit Nebengesetzen, Vermittlerrecht und Allgemeinen Versicherungsbedingungen*. München: 30. überarbeitete Auflage, C.H. Beck, 2018.
- Rüffer, Wilfried; Halbach, Dirk und Schimikowski, Peter (Hrsg.). *Versicherungsvertragsgesetz: VVG| EGVVG| VVG-InfoV| AltZertG| PflVG| KfzPflVV| Allgemeine Versicherungsbedingungen: Handkommentar*. 4. Auflage, Nomos, 2020, (HK-VVG).
- Säcker, Franz Jürgen; Rixecker, Roland; Oetker, Hartmut und Limperg Bettina. *Münchener Kommentar zum BGB, Band 1*. München: 9. Auflage, C.H. Beck, 2021, (MüKoBGB).
- Samwer, Hans. *Das sogenannte Bereicherungsverbot im Privatversicherungsrecht*. Düsseldorf: Dissertations Verlag G.H. Nolte, 1937.
- Sayhan, İsmet. *Sigorta Sözleşmelerinin Konusu (Aşkın Sigorta - Eksik Sigorta - Sigorta Tazminatının Hesaplanması)*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2001.
- Schimikowski, Peter. *Versicherungsvertragsrecht*. München: 6. überarbeitete Auflage, C.H. Beck, 2017.
- Şenocak, Kemal. *Çifte Sigorta*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2002, (Çifte Sigorta).
- Şenocak, Kemal. "Türk Ticaret Kanunu'nun Mal Sigortasına İlişkin Hükümlerinin Sorumluluk Sigortalarına Uygulanabilirliği". *AÜHFD*, C. 58, S. 1, 2009: 189-229.
- Şenocak, Kemal. "Hayatı Sigorta Edilecek Kişi (Riziko Şahsı) - (TTK m.1490)". *BATİDER*, C. XXVIII, S. 4, 2012: 47-82.
- Tekinay, Selâhattin Sulhi. *Borçlar Hukuku*. İstanbul: 4. Bası, Sermet Matbaası, 1979.
- Tunçomağ, Kenan. "1980 Yılı Başında Türkiye'nin Sosyal Güvenlik Durumu". *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 45, S. 1-4, 1981: 709-744.
- Uluğ, İlknur. "Sigorta Hukukunda Riziko Kavramı ve Bu Kavramdaki Değişiklikler". *Türkiye'de Sigorta Hukukunun Sorunları ve Geleceği*, Sempozyum. Türkiye Barolar Birliği, 2004: 308-349.
- Ünan, Samim. *Türk Ticaret Kanunu Şerhi: Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, Cilt I*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016, (Cilt I).
- Ünan, Samim. *Türk Ticaret Kanunu Şerhi: Altıncı Kitap Sigorta Hukuku, Cilt II*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2016, (Cilt II).
- Ünan, Samim. *Hayat Sigortası Sözleşmesi*. İstanbul: Beta Basım Yayın, 1998.
- Yazıcıoğlu, Emine ve Şeker Ögüz, Zehra. *Sigorta Hukuku*. İstanbul: 4. Baskı, Filiz Kitabevi, 2021.
- Wandt, Manfred. *Versicherungsrecht*. München: 6. neu bearbeitete Auflage, Verlag Franz Vahlen, 2016.